Ин. Библіотека Ц. к. Университета (екз. обовязковый)

Ч. 43. Львôвъ, Субота 12 (24) Червця 1882. Рочникъ III.

ДѢЛО

Виходить во Львовѣ що Середы и Суботы (арôмъ тут, гдѣ тутъ и ще иншіе праздники). Літературні додатки „Бібліотека наукови, повѣстей“ виходять по 2 печат. арк. раз на місяць 12-го и 24-го для кождого мѣсяца.
Редакція, Администрація и експедиція зôбрались Ч. 8 улиця Академическая.
Всѣ листы, письма и рекламаціи належить пересылати або адресовати: редакціи и Администраціи „Дѣла“ Ч. 8 ул. Академическая.
Гроши за передплати только на попередно высторонуваны.
Передплата коштує 12 зр. а. в.
Отдѣльные numеры продаются по цѣнѣ 6 зр. а. в. въ одном почтовомъ почтовый цѣлый безъ порта.
Рекламаціи незапечатаній вільні безъ порта.
Предплату належить пересылати зразу (включно почтовыя порученія) до: Администраціи часописи „Дѣло“ ул. Академическая Ч. 8.

Предплата на „Дѣло“ для Австріи:
на цѣлый рôкъ . . 8 зр.
на пôвъ року . . 4 зр.
на чверть року . . 2 зр.
съ дод. „Бібліотека“:
на цѣлый рôкъ . . 12 зр.
на пôвъ року . . 6 зр.
на чверть року . . 3 зр.
на самъ додатокъ:
на цѣлый рôкъ . зр. 5·-
на пôвъ року . зр. 2·50
на чверть року . зр. 1·25

Для Россіи:
на цѣлый рôкъ . . 6 руб.
на пôвъ року . . 4 руб.
на чверть року . . 2 руб.
съ дод. „Бібліотека“:
на цѣлый рôкъ . . 12 руб.
на пôвъ року . . 6 руб.
на чверть року . . 3 руб.
на самъ додатокъ:
на цѣлый рôкъ . 5 руб.
на пôвъ року . 2 р. 50к.

Для Заграницы, окрôмъ Россіи:
на цѣлый рôкъ . . . . 10 зр.
на пôвъ року . . . . 5 зр.
на чверть року . . . . 2·50 зр.
съ дод. „Бібліотека“:
на цѣлый рôкъ . 14 зр.
на самъ додатокъ:
на цѣлый рôкъ . 6 зр.

III. Читателѣвъ въ Россіи просимо мамѣ на увагѣ, що въ вымовѣ *а*—**ді**, *б*, *й*—**і**, *и* (въ кінцѣ и на кінци слôвъ)—**ы**, *ы* (на початку слôвъ)—**і**, *і* (на початку слôвъ)—**ні**.

Процесъ

Ольги Грабаръ и товаришѣвъ.

(Дальше.)

Пятый день розправы — пятниця 16 червця.

(Конець.)

Дальше переслуханье *обжалованого Ос. Марк.*

Предс. Прокураторія пôдносить и то, що ви самі характеризували свои панславистичні пôдносини въ классоручнôмъ письмѣ до Я. Головацкого въ Вѣдни. (Предсѣдатель ôтчитує листъ, котрый уложивъ Марковъ а мавъ бути сповнений Щербанюкъ яко вставляючимся до Я. Головацкого, щобы сей выстарався для Маркова місце при архивѣ въ Вѣдни. Въ тôмъ листѣ говорится, що Марковъ замкненъ въ Австріи всяка порядна урядова, бо есть политично зле записаній и загально называютъ его „Москалемъ“. Зъ тым причины не може бôмъ найти такожь нѣякои службы при автономичныхъ урядахъ. Єсть ôнъ горячимъ приклонникомъ православія и панславизму, якже зъ статій въ „Словѣ“ походить зъ сего, але тутъ не має жадной будучности, бо Вѣдненскій платитъ ему за 8—12 годинъ денно гроші лише 50 зр. мѣсячно и еще каже, що розмаїта ему ласку та хотѣлбы, щобы Марковъ зъ тыхъ 50 зр. еще самъ оплачувавъ канцелярійні видатки: свѣтло, опалъ, паперъ, газеты и т. п. Бурстинъ тоже не лишився Маркову нѣчого ни, лишь вступити до котрои небудь польскои ремісніи и польскій дневникарѣ, его особистѣ приятелі, що запхочують его, щобы вступивъ або въ Narod. або до Dziennika. Щобы не пити Маркову пôйти на польску службу, просить и въ листѣ, щобы Я. Головацкій выробивъ Маркову місце опорожнене при архивѣ въ Вѣдни (при смерти Кисѣлевского.)

Предс. Отже въ тôмъ листѣ вы самі пишете, що вамъ загально называютъ и знаютъ яко „Москаля“? Обжал. Въ тôмъ листѣ єсть богато правды. Я бувъ въ прикрôмъ положеню, було прикрѣе мѣсце, а въ такôмъ случаю пишеся, щобъ мѣсце достати. У насъ называютъ „Москалемъ“ кже кождого, кто лише говоритъ и пише по руски и хоче бути Русиномъ, а не Поляномъ. Отъ пр. „*Дѣло*“ не єсть московске, а руске, а якже того „*Сѣла*“ все называя „*moskiewski*“! У насъ во Львовѣ появились руски школы (школы), а зараз почали кричати на нас що се „московскій“ и накинулись за те на насъ всѣхъ. Впрочѣмъ, якъ кажу, не можна листу брати дословно, єсть въ нѣмъ дуже правды, нема въ нѣмъ $^{1}/_{10}$ або и $^{1}/_{100}$ части правды. Предс. ôтчитує листъ о. Ив. Наумовича о котрой фузіи газетъ. (Въ тôмъ листѣ пише о. Наумовичъ, що не мавъ великои надѣи на реформацію дневникарства („Слова“, „Науки“ и „Дѣла“) а тимъ самымъ и цѣлои партіи, а якъ такъ думавъ, що булобы добре злучити „Дѣла“ съ „Словомъ“ такъ, щобы „Проломъ“ лишився, а удержалось „Слово“, котре має свою вагу и яко таке єсть страшнымъ оружіемъ противъ Поляковъ. При „Словѣ“ малибы злучити всѣ силы „Слова“ и „Проломъ“ именно такъ и Марковъ, малибы дальше до „Слова“ пôйти хвалити дра Е. Савицкій, Герасимскій и Куровскій, а зелѣтнъ малибы обняти Іеронимъ Лозинскій. Такожь требабы перевести фузію популярныхъ газетъ. Только въ той способъ можебы замôбчи дальшому ширеню „Дѣла“ и „Батьківщины“, бо сѣ послѣдні газеты починаютъ уже найти такъ ширитися, где ихъ зъ Москвы не хотѣли найти до рукъ брати. Цѣлею такои газеты було обаленье „Дѣла“ и „Батьківщины“. Скоро фузія не буде переведена — пише о. Наумовичъ — и скоро „Слово“ и дальше лишаться въ рукахъ Площанського, то годѣ будемо витримати и на 500 предплатникôвъ. Але скоро фузія не можна перевести сеи фузіи (задля Площанського), то треба бодай такъ робити, якъ „Проломъ“ мôгбы выходити раз въ тыждень, робити свою прислугу для „Слова“ не можна кидати, бо оно має такои вагу и єсть страшне оружіе на ворогôвъ. Щобы сделати добро одного чолôвѣка на шкоду тысячъ, треба великои силы, а та сила лежить въ насъ. — Щожбы такого сталося, якъ Богданъ Михайловичъ (Площанській) пôйшовъ на иншые працовати для спôльнои справы, то тратили бы силы грошевои користи. Дальше говорить о убыткахъ для „Проломъ“.—Предс. Що масся розумѣти пôдъ тыми „субсидіями“? Обжал. Се було сказано про будучность и я думавъ тутъ запомоги зъ краю, ôтъ нашихъ людей-патріотôвъ.

Предсѣдатель. Знайдено у васъ при ревизіи такожь кореспонденціи Арсеничa; єсть се именно листъ зъ 23/10 1876 (*читає*): „Дуже „мене зачудувавъ результатъ выборôвъ. Зъ всего, „що сталося, видко, що Галицка Русь спитъ „сномъ усопшого и не задає собѣ найѣть труду, „принести матеріальну користь для кôлькохъ о„собъ черезъ выборъ до сойму, а о моральнôй „користи не ма вже що и говорити. Для чого? „Се тобѣ вѣдомо; нема головъ, тôлько голубы и „т. д. Свободу треба окупити тяжкими жертвами; „безъ сего не можна зробити и кроку. Россійска „(руска) суспôльность готова до всякихъ жертвъ, „але она сама нѣчого не зробитъ при бездѣльности и раболѣпію 18 милiоновои славяньскои народности въ Австріи. Россійска суспôльность „страшно розъярена на Австрію и выжидає хвилѣ, щобы розôрвати ся въ кусники. Тутъ робятъ значнѣ приготованя до вôйны, але чи Австрія пôйде съ Россією, чи противъ нея, не „знати. Дайбы Господь се послѣдне“. Предс. Сей листъ Арсеничa характеризує вашій переконаня, бо Арсеничъ не писавбы вамъ щось такого, коли бъ не знавъ, що вы подѣляете его погляды? Обжал. Арсеничъ єсть мôй добрый пріятель зъ Буковины, котрый ôттакъ выѣхавъ до Россіи и съ того часу я съ нимъ не переписувався, хочь ôнъ до мене писавъ. Єсть се передовсѣмъ листъ еще зъ р. 1876, а по друге, не хочу боронитись голыми словами, — въ моѣмъ куферку, що находится въ судѣ, єсть другій, познѣйшій листъ Арсеничa, зъ котрого ясно выходитъ, що я съ нимъ не переписувався ôтъ коли переѣхавъ до Россіи. Прошу казати ôтшукати сей листъ, єсть ôнъ на самôмъ верху. Въ тôмъ листѣ стоитъ выразно: „Писавъ я до тебе 2 разы, а ôтъ двохъ лѣтъ не одержавъ нѣякои ôтповѣди, для того зрываю всяку дальшу переписку.“

Предс. заявляє, що каже ôтшукати сей листъ и ôтчитає его познѣйше. Дальше представляє обжалованому суперечность его теперѣшныхъ зознань о Мирославѣ Добряньскôмъ а дотычащими зôзнаніями въ слѣдствѣ. Въ слѣдствѣ не говорили вы нѣ слова про коня, противно сказали вы, що найѣть не знаєте, якій интересъ має М. Добряньскій до Трембицкого, та що вы не давали ему анѣ листу анѣ билету, — а теперь вы сказали, що вже во Львовѣ при першôй стрѣчи говоривъ вамъ про коня и що вы дали ему вашъ билетъ до Трембицкого. Обжал. Я вже собѣ не пригадую подрôбно, але тямлю, що при першôй стрѣчи була вже бесѣда про коня. Билетъ до Трембицкого давъ я ему доперва въ Чертежи. Предс. Чи пытали вы Мирослава Добряньского про цѣль его подорожи? Обжал. Выразно не пытавъ я, але зъ боку я студіювавъ его. Ôнъ хвалився передо мною, що займає высоке становище, має вплывы и т. п. Тымъ часомъ помѣтивъ я, що се становище не мусить бути такъ дуже высоке, скоро не давно, якъ я знавъ, высылано ему грошѣ зъ дому. Тожь подумавъ я собѣ: пожди, блягуешь ты, заблягую и я — и спытавъ я его, чи не має ôнъ якои высокои мисіи политичнои въ нашôмъ краю? Я не одержавъ нѣякои ôтповѣди на се, бо ôнъ змѣркувавъ, що я собѣ жартую зъ него. Менѣ выдалося пôдозрѣлымъ его поступованье. Я думаю однакожь, що ôнъ тутъ не мавъ нѣякои мисіи, бо я пôзнавъ его яко блягера, легкодуха и фанфарона оттакъ, якъ якій польскій шляхтичъ. Предс. Однакожь выходитъ зъ вашихъ слôвъ, що вы пôдозрѣвали его о якусь мисію. Якажь могла се бути та мисія? Обжал. Найперше жадавъ вытягу — справоздання зъ процесу краковскихъ соціялистôвъ. Мавъ я ему такожь подати мѣсце, где кождый зъ нихъ пробуває. Се мене обурило, бо не мавъ квалификаціи на шпіона, и власне се розбудило мое пôдозрѣнье до него. Цѣла справа выдалась менѣ дивною, тымъ бôльше, що хотѣвъ платити зъ горы. Предс. Чи хотѣвъ платити тôлько за написанье о соціялистахъ и нигилистахъ, чи такожь и за ихъ выслѣдженье? Обжал. Плативъ и за написанье и за ихъ выслѣдженье.

На дальшѣ пытаня предсѣдателя позвне обжалованый, що Адольфъ Добряньскій лишився во Львовѣ на просьбу кôлькохъ людей на зборахъ „Народного Дому“, щобы перевести фузію газетъ и згоду партій, що бувавъ у Ад. Добряньского 2—3 разы на тыждень, що провадивъ до его дому академика Лагоду, котрого длятого назвавъ въ листѣ до Наумовича — Петромъ зъ Амієнъ, понеже Лагода ходивъ всюда и збиравъ членôвъ для „Академич. Кружка“. Треба бо знати, каже обжалованый, що „Акад. Кружокъ“ бувъ р. 1876 попався въ руки соціялистôвъ, що его члены стали тутъ передъ тымъ самымъ судомъ, где вы теперь стоимо, и що доперва пôзнѣйше назадъ выйшовъ „Кружокъ“ зъ рукъ соціялистôвъ и що то Лагода занявся дуже горячо збирати членôвъ для „Кружка“. У насъ бо було такъ, що якъ Русины пôшли на свôбодъ, то о однихъ говорено, що потягнули до соціялизму, а о другихъ говорено, дивлятся за границю. Перше судили однихъ, а теперь судятъ другихъ. „Кружокъ“ бувъ у насъ, а Лагода его пôднѣсъ.

(Послѣдує пôвгодинна перерва.)

По пôвгодинной перерві обжалованый Марковъ забравъ голосъ и подає слѣдуюче спростованье: „Зъ неуваги въ роздражненю высказавъ я тутъ слова, котрѣ, обавляюся, можутъ бути зле понятѣ. Кажучи про Мир. Добряньского, що ôнъ єсть легкодухомъ, вѣтрогономъ и блягеромъ, добавивъ я нерозважно: „ось примѣромъ, якъ польскій шляхтичъ“. Объявляю рѣшучо, що не мавъ я найменшого замѣру обижати польску шляхту, котру я шаную и поважаю, для котрои чувствую почитанье, бо єсть се шляхта патріотична и запечатала кровію свôй патріотизмъ. (Голосы: *браво!*) (Предсѣдатель заявляє, що велитъ сей часъ выпорожнити салю, скоро будутъ повторятися подôбни неумѣстнѣознаки вдоволеня.) „Слôвъ тыхъ употребувавъ я въ значеню англійского джентлемена и щобы не були зле понятѣ, ôткликую ихъ яко высказанѣ нерозважно.“ Предс. показуєся, що послѣдними часами запанувавъ межи Русинами великій рухъ въ напрямѣ ширеня православія. Обжал. О скôлько менѣ вѣдомо, бувъ тôлько одинъ случай апостазіи въ Гиличкахъ. Скажу щиро, що справа не така страшна. Бувъ се рухъ за православіемъ, але не такій, якъ его представляє актъ обжалованя, не було нѣякои програмы и не ма ся. Доказомъ на те суть листы о. Наумовича, въ котрыхъ пише выразно, що не думає пропагувати на серіо православія, а хоче тôлько пустити „торпеды“ для постраху на Римъ, щобы не насылавъ намъ Єзуитôвъ. О. Сембратовичъ або о. Мудрыкъ, коли проживаютъ въ Римѣ носятъ бороды, а коли приѣзджаютъ до Галичины, то заразъ ихъ голятъ, для того тôлько, що россійске духовеньство носитъ бороды и вусы. Суть то отже старѣ рѣчи а не новѣ; первобытный нашъ обрядъ бувъ той, котрого придержуются ще нынѣ православні и тôлько недодержанье условій унія занечистило нашъ спокоснѣчный обрядъ; теперь въ нѣмъ много латиньскихъ новостей.

Предсѣд. Коли васъ въ слѣдствѣ пытано про то, то Вы сказали зовсѣмъ що инше, именно що православіе становитъ у о. Наумовича пре idée fixe; що скоро тôлько появлятся где єзуиты, о. Наумовичъ выступає заразъ съ статією, и що статіи сѣ були неуловимѣ. Впрочѣмъ факта доказуютъ, що не були то страхи, а що существовала православна пропаганда; цѣла громада гиличка заявила, що переходитъ на православіе. Обжал. Цѣлый той рухъ въ Гиличкахъ станъ выкликаный соймовою ухвалою о пôдмовѣ для Змартвыхвстанцѣвъ, котрыхъ Русины уважаютъ за єзуитôвъ. Коли велася дискусія надъ сею справою, заявивъ о. Качала, той самъ, котрого колись саме польске дневникарство выносило по пôдъ небеса, що Русины ставляютъ Полякамъ двѣ альтернативы: або згода безъ Змартвыхвстанцѣвъ, або Змартвыхвстанцѣ и війна съ Русинами. Пôдъ впечатлѣньемъ сеи бесѣды хотѣвъ о. Наумовичъ выказати фактами практичнѣ наслѣдки соймовои ухвалы. Предс. Тѣ наслѣдки выкликавъ о. Наумовичъ, а не ухвала сойму. Показалося бо, що при ôтсутности гиличкои громады не грало ролѣ переслѣдженье, котре нѣякъ не булобы карыдостойнымъ. Були тамъ пружиною иншій двигала, тенденція политична, щобы приспособити почву для другои державы, чи якъ то называютъ панславистичнѣ програмы, щобъ объединятися пôдъ взглядомъ религійнымъ съ Россією. Обжал. Въ принятю православія черезъ гиличкихъ селянъ не можу добачати нѣякои корысти для Россіи а школы для Австріи. Предс. Въ слѣдствѣ вы высказали зовсѣмъ що иншого; вы сказали, що колибы руски селяне въ Галичинѣ почали еи шасе переходити на православіе, то повставалобы ôтси небезпеченьство для Австріи, а Россія малабы пôдготовленый для себе теренъ въ Галичинѣ. Обжал. Такъ, я сказавъ се справдѣ, але опôсля я се ôткликавъ, бо застагся передъ тымъ, що я переконався, що Австрія не грозитъ жадне небезпеченьство, навѣть въ такôмъ случаю, колибы мы всѣ перейшли на православіе. На Буковинѣ єсть около чверть милiона православныхъ Русинôвъ, а всежъ таки нѣ одинъ зъ нихъ не грантує до Россіи. Коли я говорилъ о небезпеченьствѣ, то я думавъ, що въ случаю, наколибъ въ краю почалася агитація за православіемъ, то пôдъ тымъ покрываломъ могтибы агенты ширити нашій небезпечнѣ идѣѣ въ духу политичнôмъ. Предс. Чи о. Наумовичъ бувавъ у Адольфа Добр. часто и въ якôй цѣли? Обжал. Бувъ зъ мною два разы и розмовляли мы о фузіи дневникôвъ. Предс. Чи вѣдомо вамъ, що съ кôнцемъ мин. року о. Наумовичъ ѣхати до Варшавы? Обжал. Вѣдомо, бо писавъ самъ о тôмъ до мене, замѣчаючи, що не хочутъ ему дати „визы“ на пашпортѣ по тôй причинѣ, що єсть увѣятомъ; хотѣвъ отже, щобъ написавъ я о тôмъ въ Вѣчу. На те отвѣтилъ я, що цѣлый свѣтъ буде смѣятися, если такому патріотѣ, якъ о. Наумовичу, не хотятъ пôдписати пашпорту; заразомъ радилъ я, щобы съ симъ дѣломъ удатися до Мирослава Добр., а ôнъ прихиже консулови сповнити волю о. Наумовича. Предс. Власне иде тутъ о те слово „приходе“. Вы казали недавно, що уважали вы Мирослава Добряньского за блягера, за чоловѣка немаючого жадного виднѣйшого становища, а въ листѣ до о. Наумовича представляете его яко чоловѣка, котрый може повелѣвати консулямъ. Обжал. Се слово вырвалося менѣ въ поспѣху; впрочѣмъ кто важитъ слова въ приватнôмъ письмѣ? Предс. *Проломъ* и *Вѣче* редагуете вы вже другій рôкъ. Чи мають сѣ часописи приступъ до Россіи и коли се сталося? Обжал. Высылаю ихъ ôтъ першои хвилѣ до Россіи пôдъ опаскою на хрестъ. Переходили отже черезъ границю яко листы. Будучи въ Чертежи, чувъ я, що Мир. Добряньскій хвалится своими знакомствами, своимъ значеньемъ; отавъ я отже выступати противъ Россіи, що єсть державою ретроградною, що ôтгородилася ôтъ цивилизованого свѣта хвильнымъ муромъ, що навѣть европейскій часописи до нея приступу не мають и т. д. Мирославъ Добряньскій хотячи почванитися передо мною своимъ мнимымъ значеньемъ, сказавъ менѣ, що постарався для мене о почтовый дебитъ до Россіи. Уложивъ менѣ отже поданье до росс. министерства внутр. справъ, и его пôдавъ и одержавъ дебитъ, котрый придбавъ менѣ 15 предплатителѣвъ. Предс. Якъ се було, що вы збирали всѣ руски часописи, съ цѣлею высланя ихъ въ Россію, зъ ôтки прійшло опôсля позволенье для нихъ всѣхъ? Обжалованый. Се справа малася ось якъ. Ад. Добряньскій просивъ мене, щобъ выславъ я всѣ гал. руски и польски часописи до Побѣдоносцева. Я зôбравъ спору пачку друкôвъ и передавъ ихъ Адольфу Добряньскому. Менѣ видится, що се зажадавъ котрыйсь зъ росс. ученыхъ, щобъ написати о тутешнôй публицистицѣ статю до якого мѣсячного журнала и велѣвъ собѣ ихъ прислати на руки Побѣдоносцева. Гдежь зъ посланыхъ газетъ одержали, правда, дебитъ опôсля. На дальшѣ запытаня отвѣчає обжалованый, що повѣдомленье о дебитѣ для „Проломъ“ и „Вѣча“ одержавъ устно ôтъ Ад. Добряньского на пôдставѣ листу Мирослава, писаного до него. Соколова пôзнавъ ôнъ черезъ Площ. въ кофейнѣ. Зôбравши науковѣ матеріалы поѣхавъ сей опôсля до Чертежа. До о. Наумовича писавъ Марковъ о Соколовѣ. О. Наум. мавъ до него дѣло взглядомъ выданъ Пыпина и Спасовича. О Пальмовымъ запевнає обжалованый, що пробувавъ ôнъ тутъ въ цѣляхъ выключно науковыхъ. Обжалованый дôставъ ôтъ него его книжочку п. заг.: „Вопросъ о чаши“.

На численнѣ пытаня предсѣдателя дотычно шпигуньства залѣщицкихъ фортификацій обжалованый объясняє: Менѣ ктось донôсъ, що пôдъ Залѣщиками увязнено 3 священикôвъ и 8 селянъ за шпигуваньє фортификацій. Я спытавъ листомъ о. Книг., чи се правда; ôнъ довго не ôтписувавъ, я удався до о. Наумовича; що такъ було, на те маю свѣдкôвъ, але не скажу. Заки о. Наум. менѣ ôтписавъ, надôйшовъ листъ ôтъ о. Книг. а потôмъ и ôтъ о. Наумов. съ долученымъ листомъ ôтъ о. Андрѣйчука. Въ всѣхъ листахъ нема нѣчого пôдозрѣлого.

Предс. Чомужь всѣ тѣ листы знайдено у Ольги Грабаръ? Обж. Може бути, або Ад. Добр. взявъ ôтъ мене, або въ его домѣ я згубивъ, або, и то найвѣроятнѣйше, я давъ ихъ Ад. Добр-ому въ пожиченôй книжцѣ Polen und Ruthenen Шуйского.

Потôмъ предс. ôтчитавъ всякѣ письма знайденѣ у Маркова, котрый въ загалѣ заявляє, що за чужѣ письма, хочьбы въ нихъ и що було, не отвѣчає. На самôмъ кôнци ôтчитано статю, знайдену у Маркова, пôдъ заг. „Потребы и жадания Русинôвъ“. Мѣжь иншимъ стоитъ тамъ: Подѣлъ Галичины на руску и польску. Окремѣ соймы: для Русинôвъ во Львовѣ для Поляковъ въ Кра-

ковѣ. Русинъ терпитъ теперь бôльшу кривду, якъ Босняки пôдъ Турками. Съ Русинами обходятся гôрше, якъ съ Болгарами Турція.

Семый день розправы — понедѣлокъ дня 19 червця.

(*Конець.*)

Защит. дръ Лубиньскій. Теперь намѣрае высокій Судъ приступити до переслуханя п. Адольфа Добряньского. Я вношу именемъ мого кліента, щобы его оборона була списана стенографично и залучена до протоколôвъ. Пытанье коштôвъ стало вже залагоджене въ дорозѣ приватнôй съ проф. стенографіи Я. Полиньскимъ, такъ що ôтси не уростутъ для державы нѣякій выдатки.

Трибуналъ пристае на те, щобы пôдъ сими условіями оборона п. Ад. Добр. була списана стенографично и залучена до протоколôвъ.

До салѣ входитъ п. *Адольфъ Добряньскій* съ купкою книжокъ и паперôвъ въ рукахъ. На запытанье предсѣдателя одвѣчае ôнъ *по нѣмецки*, що не почувае до нѣякои вины. Дальше заявляе, що говоритъ по нѣмецки для того, що хотѣвбы, щобы его оборона була читана въ найширшихъ кругахъ и въ найвысшихъ сферахъ.

„Въ цѣлôмъ актѣ обжалованя" — говоритъ обжалованый на вступѣ — „не добачую нѣ одного обтяжаючого мене поважного закиду, и еслибъ не йшло о мою нарушену честь, моя оборона булабы коротка. Не отвѣчавбы я по просту на закиды, будучи певнымъ, що судіи не найшовши потвердженя здѣланыхъ менѣ обвинень, узналибы мене невиннымъ. Однакожъ честь моя вымагае обороны и тому-то прошу въ мысль §.... (иде до лавки, на котрôй зложивъ книжки). Предсѣд. Мы знаемо параграфы. Обж. Нехай менѣ буде вôльно ôтчитати мою оборону. Обжалованье есть объемисте, а чоловѣкъ старшій; колибы бувъ молодшій, то мôгбы отвѣчати зъ памяти. Хотѣвбы я про те обговорити и схарактеризувати цѣлу рѣчь при помочи записокъ. Защ. Дръ Лубиньскій. Отвѣтно до желаня обжалованого вношу просьбу: Выс. Трибуналъ зволитъ порѣшити, щобы обжалованому було дозволено отвѣчати зъ своихъ записокъ. Уставъ сего выразно не заборонюе, а коли зважимо, що йде тутъ о облегченье обороны обжалôваному, то слѣдуе прихилитись до повысшого желаня. Прокураторъ. Я не можу згодитись на тое; устава бо каже выразно, що оборона мае бути выголошена устно. Пôдставою цѣлои розправы есть явность и устность, и приписано выразно, що обжалованый мае отвѣчати устно а не пôсля записокъ на кожде пытанье. Защ. Дръ Лубиньскій: Засада явности и устности не стане нарушена, если обжалованый выголосатъ оборону устно пôсля записокъ. Совѣт. Дръ Маевскій (до обжалованого). Чи записки писанй вами власноручно? Обжалованый. Не инакше. (*Показуе значну купку паперôвъ.*).

Трибуналъ по нарадѣ не прихилився до просьбы обжалованого а ôтносно защитника позваляе однакъ, щобы обжалованый, скоро ему память не доднше, користався зъ своихъ записокъ. Дръ Лубиньскій и А. Добряньскій застерѣгаютъ собѣ зъ сеи причины зажаленье неважности.

Пôсля сего вступу починае обжал. Адольфъ Добряньскій свою загальну оборону и говоритъ ôтъ $^1/_2$11 до $2^1/_2$ годины, съ пôвгодинною перервою, значитъ пôвчетверта годины.

Обжалованый переходитъ зразу дуже подрôбно исторію пытаня національного, кажучи, що оно було вже за часôвъ Асирійцѣвъ, Финикіянъ и т. д., а не выродилось, якъ удержуе актъ обжалованя, доперва около половины сего вѣку; потôмъ переходитъ исторію Австріи и еи народôвъ та ôтношеня Австріи до сусѣдôвъ, поясняе, що давнѣйшй часы абсолютнй були лучшй ôтъ теперѣшныхъ именно пôдъ взглядомъ финансовымъ. Дальше розводитъ исторію Славянъ, переходитъ до Руси и до уніи и вычисляе всѣ папскй булѣ дотычно уніи. Въ тыхъ историчныхъ выводахъ перерывае ему предсѣдатель кôлька разôвъ бесѣду, упоминаючи, щобы держався предмету. Ôттакъ приступае обжалованый до обговореня акту обжалованя; читае отже тіи всѣ мѣсця, где находится згадане его имя и отвѣчае при сѣй нагодѣ на переважну часть чиненыхъ ему закидôвъ, хочь декуды вдоволяеся на разѣ тôлько побѣжнымъ опроверженьемъ выводôвъ прокуратора и лишае ихъ собѣ очевидно до спеціяльнои обороны. Головнымъ оружіемъ обжалованого противъ акту обжалованя суть его заслуги около Австріи въ р. 1848, 1849, его политична и льояльна дѣяльность на Угорщинѣ въ корысть тамошныхъ Славянъ ажь до р. 1867, выплываюча зъ сего ненависть Мадярôвъ до его особы и ся обстанова, що актъ обжалованя покликуеся на свѣдоцтво министерства Тиссы, отже на свѣдоцтво его политичныхъ противникôвъ.

„Передъ вступленьемъ Россіянъ до Угорщины були тамъ два сторонництва. Одно Мадярске або дебреценьске пôдъ начальствомъ Кошута; до него належавъ межи иншими теперѣшный президентъ министрôвъ Коломанъ Тисса; друге руссофильске, се есть руссофильске (пріязне Россіи = Russenfreundlich) о стôлько, що тогды Россія помагала Австріи и кто бувъ за Австріею бувъ и за Россіею, а до сего сторонництва належавъ обжалованый. Коли прійшли Россіяне и почалася Мадярамъ зъ пôдъ нôгъ усувати земля, ихъ сторонництво здало власть на руки Дьердся съ порученьемъ, щобы передавъ угорску корону росс. цареви. Колибы отже — каже обжалованый — рѣчи були пôшли по думцѣ мадярскихъ республиканцѣвъ, Угорщина не булабъ нынѣ Угорщиною." — „Тисса каже въ своимъ рескриптѣ (свѣдоцтвѣ о Ад. Добряньскôмъ), що не хоче близше обговорювати моеи дѣяльности на Угорщинѣ, — яка великодушность! — и запевняе, що Чертежъ купивъ я за россійскй рублѣ. Моеи дѣяльности я не запираюсь, анѣ стыдаюся. Я дѣлавъ яко урядникъ зъ наказу правительства; я проводивъ россійску армію, увольнявъ зъ острогôвъ и темниць вояковъ и офицерôвъ, установлявъ власти тамъ, где ихъ не було, хоронивъ людность передъ терроризмомъ. Все те чинивъ я въ интересѣ монархіи и коли ôттакъ кажуть, що я служивъ Россіи, а ся Россія спасла монархію, то радо пріймаю на себе закидъ нельояльности. Я бувбы принявъ ôтъ Россіи грошѣ, колибъ ихъ тôлько була дала; та дарма, замѣсть грошей дôставъ я тôлько ордеры и нѣчо бôльше. Чертежъ купивъ я въ р. 1863, а предложеный табулярный выпягъ докаже, въ якій способъ набувъ я сю маетность."

Предсѣдатель замѣчае, що може булобы лѣпше ôтложити уваги надъ рескриптомъ угорского президента министрôвъ на часъ, коли сей рескриптъ буде ôтчитаный. Коли еще нѣкто не знае сего акту, то годѣ дорозумѣтися о чѣмъ бесѣда.

Обжалованый продовжае дальше оборону. Отець министра Тиссы належавъ до сторонництва россійского. Хорый пôднявся ôнъ зъ ложка, щобъ прійти подякувати обжалованому за его дѣяльность въ всхôдно-полудневôй части Угорщины. Тамъ занимався я регуляціею рѣки Тисы, пôдмагавъ рôльництво, торговлю и промыслъ, тамъ будувавъ я желѣзнй дороги. За сю дѣяльность, узнану ôтъ кождого, безъ рôжницѣ народности, одержавъ я ордеръ желѣзнои короны III класы. А помимо того запевнае министеръ Тисса, що мое поступованье було нельояльне. Се хиба сатира." Предсѣдатель упоминае обжалованого, щобы мѣркувався въ своимъ пересердію.

Дальше розкрывае обжалованый въ довгôмъ выводѣ историчнôмъ исторію церковнои уніи. Покликуючися на римскихъ папъ, на достойникôвъ церкви, панующихъ и дѣла ученыхъ приходитъ ôнъ до твердженя, що унія не була обрядовою, а догматичною.

„Актъ обжалованя закидае менѣ — говоритъ дальше обжалованый — що Побѣдоносцевъ присвятивъ менѣ свою книжочку; такъ оно не есть; я сказавъ тôлько, що зробивъ ôнъ менѣ честь присылкою одного примѣрника своего дѣльца. Ôттакъ закидуе менѣ панъ прокураторъ бракъ патріотизму; сей закидъ мене не чѣпаеся такъ само якъ и те, що сынъ мôй панславистою и пише до панславистичныхъ дневникôвъ; чому не называе панъ прокураторъ сихъ часописей? Такожъ уневняе панъ прокураторъ, що тôлько панславистичнй часописи маютъ дебитъ въ Россію, а прецѣнь вѣдомо, що и „Дѣло" мае такожъ дебитъ, хочь не есть письмомъ панславистичнымъ".

Продовжаючи загальну критику акту обжалованя приходитъ обжалованый до закиду, що купивъ ôнъ Чертежъ за россійскй грошѣ. Закидъ сей нарушае мôцно мою честь, тому ôтповѣмъ на него обширнѣйше. Сей закидъ опертый такожъ на рескриптѣ ексц. министра Тиссы, выстосованôмъ до тутешнёго суду". Обжалованый розказуе теперь исторію 1848 и 49 року. До р. 1848 не бувъ ôнъ нѣколи въ Россіи анѣ навѣть въ Галичинѣ. Першу подорожь до Россіи предпринявъ ôнъ въ р. 1875. Мавъ звязи и зносины съ розличными народностями; любивъ працювати науково а навѣть вынайшовъ нову гôрничу машину, въ наслѣдокъ чого ôтвиджували его Французы, Англичане, Нѣмцѣ и т. д. Надôйшовъ р. 1848. Маючи за собою довѣріе найвысшихъ сферъ ставъ ôнъ именованый военнымъ комисаремъ при россійскôй армія. Передъ симъ однакожъ мусѣвъ ôнъ втѣкати зъ Угорщины и ажь коли генералъ Шликъ вступивъ въ Угорщину, вступивъ обжалованый въ звязь съ латиньскимъ духовеньствомъ, пôдписавъ адресъ съ просьбою, щобъ его поставлено пôдъ начальство галицкихъ властей и щобъ ему вôльно було пôдмагати австрійску армію. — Хотя говорится въ актѣ обжалованя, що пôдсудный стався божищемъ угорскихъ Славянъ, то зазначуе ôнъ фактъ, що не мавъ нѣколи способности зôткнутися съ Словянами, бо служивъ переважно въ столицяхъ (комитатахъ) съ населеньемъ мадярскимъ, ôттакъ въ Буда-Пештѣ при намѣстництвѣ, а на кôнци въ придворнôй канцеляріи въ Вѣдни. Яко урядникъ не мôгъ ôнъ нѣякъ заниматися агитаціею.

О. Володимира Терлецкого пôзнавъ ôнъ въ Краснобрôдскôмъ монастырѣ коло Межи-Лаборцѣвъ (въ сусѣдствѣ Чертежа). Житье сего священика есть однымъ тягомъ найдивнѣйшихъ зворотôвъ. Въ р. 1831 бувъ ôнъ лѣкаремъ польского войска. Скомпромитованый политично, схоронився до Франціи. Тамъ вступае ôнъ (по смерти жены) до ордена Змартвыхвстанцѣвъ, робитъ докторатъ богословія въ Римѣ и иде навертати Болгарôвъ на унію. Неуспѣвши въ сѣмъ дѣлѣ и зломленый духомъ, пріѣздитъ до Галичины, а прогнаный ôтси жіе довшій часъ яко Василіянинъ въ Краснобродѣ на Угорщинѣ. Выдаленый и зъ ôттамъ, вырабляе собѣ амнестію у царя, переходитъ на православіе, жіе въ Флоренціи а наконець въ Житомири. Ôтъ сего предмету переходитъ обжалованый на свою дѣяльность въ р. 1868—1881 на Угорщинѣ. Въ р. 1868 ставъ ôнъ выбраный посломъ на угорскій соймъ. Мадяры боялися его бесѣды въ соймѣ, бо знали, що буде вымовно боронити полученя съ Австріею и агитувати проти дуализмови. Почалися отже интриги. Помимо того выголошуе ôнъ свою бесѣду. Ся бесѣда, рôвно якъ и подѣ р. 1848 и тогдѣшна его дѣяльность споводували неприклонность министра Тиссы до его особы. По сихъ замѣткахъ старае ся обжалованый доказати, що есть и бувъ найлучшимъ патріотомъ и що твердженя въ угорскôмъ рескриптѣ опираются лише на поголоскахъ и прикрашеній фразеомъ: „Прилюдна гадка голосить". Мѣжъ тымъ прилюдна гадка помылилася, бо обжалованый бувъ и есть вѣрнымъ своей народности, религіи и державѣ.

Пôдъ конець нагадуе обжалованый, що два разы наставано на его житье; разъ бувъ атентатъ звернений прямо противъ ему самому, другій разъ противъ сына. Коли у угорскихъ судôвъ домагався ôнъ покаранья винныхъ, сказано ему, що то зайшла помылка, бо и перше послгательство було вымѣрене противъ сына за те, що допустився злочиньства обиды маестату. Обжалованый просивъ, щобы въ такôмъ случаю потягнено его сына до отвѣчальности, сказано ему, що сына не можна найти, бо утѣкъ до Россіи. Мѣжъ тымъ выѣхавъ ôнъ до Россіи въ р. 1880 и то за угорскимъ пашпортомъ.

На тôмъ закôнчилася понедѣлкова розправа.

Осьмый день розправы — второкъ 20 червця.

Обжалованый освѣдчае, що въ попереднôй оборонѣ забувъ обезсилити гдякій закиды свѣдоцтва угорского президента министрôвъ Тиссы. И такъ товариство св. Василія въ Ужгородѣ завязалося безъ удѣлу обжалованого; бувъ справдѣ много лѣтъ предсѣдателемъ того, але ажь до року 1868 не бувъ на жаднôмъ засѣданю. Маю численну родину, але она вже забезпечена. Зъ акту обжалованя и зъ свѣдоцтва выставленого Тиссою можнабы набрати переконаня, що я живъ выставно надъ станъ; — я живъ выгôдно въ достатку, але не въ збытку. — вина на моѣмъ столѣ не бувало. Коли я доходивъ справы нападу на мене, то заступалися тымъ, що се було вымѣрено на мого сына, котрый мавъ допуститися образы Маестату. Акта инакше переконуютъ — ходило о то, щобы мене зъ Ужгорода выгнати и досягнули ту цѣль. Потомъ поясняе обжалованый яке правительство було на Уграхъ лѣпше, и каже, що абсолютне, до котрого ôнъ належавъ, було найлиберальнѣйше; свѣдоцтво угор. мин. президент. перечитъ се, але я запевняю, що перше не було тôлько тягарôвъ, податкôвъ и переслѣдовань. Въ Уграхъ заборонено Славянамъ витатись отвѣчнымъ „Христосъ воскресе" и „Слава Іисусу Христу".

Предсѣдатель перериває обжалованому своею увагою, що се не належитъ до розправы.

Защ. дръ Лубиньскій: Прошу записати до протоколу, що обжалованому ограничаеся можнôсть обороны.

Обж. Пôддаюся жиченю предсѣдателя а указую на взростаючу еміграцію Славянъ зъ Угорщины въ доказъ степеня переслѣдованя Славянъ на Уграхъ, — рѣчь нечувану, щобы зъ мало залюдненыхъ краѣвъ людность выходила. Загально схарактеризовавъ я свѣдоцтво угор. мин. президента, бо той наступае на мою честь и на мою добру славу.

Актъ обжалованя стр. 82 каже, що Площаньскій змусивъ мене до участи въ поєднаню партій. Примусу не було зъ жаднои стороны, а радивъ всѣ розстрѣлений силы Русинôвъ зôбрати и такимъ способомъ розвинути сильнѣйшу акцію для уморальненя люду и пôднесеня его добробыту. Але при нарадахъ вийшло пытанье фильольогичне и я хотѣвъ противникôвъ тымъ успокоити, щобы хиба приняли церковный языкъ за спôльный. Ôтпираю той закидъ, якобы пôдъ моею егидою велася кореспонденція съ моимъ сыномъ Мирославомъ. Доказомъ сего те, що доки не було во Львовѣ моеи дочки Ольги, не було жаднои кореспонденціи и она почалася доперва по еи приѣздѣ до Львова.

Оттакъ поясняе обжалованый справу ордерôвъ.

Закидуютъ, що сторонництво панславистичне въ Россіи ворогуе противъ Австріи и то въ письмахъ. Але подôбна ненависть противъ Австріи объявляеся въ письмахъ сербскихъ, румуньскихъ, англійскихъ, французскихъ, нѣмецкихъ. Зъ Швайцаріи идутъ брошуры соціялистичнй о независимости Польщѣ — противъ монархизму. Не дивно, що и въ Россіи появляются письма неприхильнй Австріи. Голосы неприхильнй правительству и ширячй панславизмъ, ôтзываются такожъ и въ соймахъ. Не насъ за се карати, але прокураторъ повиненъ такй письма конфисковати, а правительство ôтняти дебитъ. Обжалованье пôдносятъ, що мене обтяжаютъ подорожи сына Мирослава и его тайна кореспонденція. Я знавъ ино тôлько, що ôнъ приѣхавъ до Чертежа, щобы ôтвѣдати родичѣвъ. Цѣлею его подорожи — говорится — мали бути панславистичнй, державѣ неприязнй замѣры. Менѣ здаеся, що цѣлею его була инша справа. Вѣдомо, що есть нигилизмъ, але не знана анѣ его сущность, анѣ пôдстава его быту. Тымъ то есть нигилизмъ необоятною справою и интересуе кождого. Вчитавшися въ кореспонденцію сына въ вязницѣ, здаеся менѣ, що цѣлею его подорожи було выслѣдити сущность нигилизму на тутешнôмъ грунтѣ. Яко дневникарь бувъ до того покликаный, хотя допускаю, що студіювавъ се пытанье нигилизму такожъ на то, щобы другимъ доставити матеріялу. Але обжалованье каже, що ту ходило о слѣдженье нигилистôвъ; тымъ часомъ о тôмъ бесѣды не може бути, бо на то слѣдится за нигилистами, щобы ихъ схопити, увязнити або нешкодливыми учинити, чого анѣ Трембицкій, анѣ Вол. Наумовичъ не могли учинити, бо не мали власти полиційнои. Я гадаю, що тутъ ходило о наукове выслѣдженье нигилизму, а се доказуе и самъ актъ обжалованя, где сказано, що Мирославъ настанавлявъ дописователѣвъ, очевидно на то, щобы ему въ дневникарскихъ рапортахъ здавали справу зъ своихъ помѣчень. Обжалованье каже, що тутъ нема нигилистôвъ, но що тôлько часу и грошей тратить, но що платити такъ высокій гонораръ. Найтвердшимъ доказомъ, що тутъ суть нигилисты, — процесъ краковскій и кілька процесôвъ львівскихъ. Зъ тыхъ процесôвъ видно, що суть нигилисты, але не розвивають акціи, тожь не потреба за ихъ особами слѣдити ино науково ему поясняти. Ходитъ о кошты подорожи? Чежь нигилизмъ такъ мало интересуе, щобы на его слѣдженье не варто выкинути кілька тысячокъ? Але п. прокураторъ запытае: зъ ôтси кілька Мирославъ тôлько грошей на ту цѣль? Дала ему редакція, котрôй служивъ, давъ якій ученый, котрый на пôдставѣ зібраного матеріялу могъ похвалитися передъ министромъ: ото я выслѣдилъ сущность нигилизму.

Але въ слѣдженю квестіи нигилизму треба бути осторожнымъ и особы, котрй того пôдъймуются, мусятъ заховати найбôльшу тайну. Се не треба доказувати. Якъ тюрьмница здалася, вытручуеся оружіе зъ рукъ тымъ, котрй хотѣли выслѣдити тую справу зъ иншого переконаня. Дальшимъ доказомъ, що Мирославъ ходилъ на о науково слѣдженье нигилизму есть то, що дужа переписка розпочата въ листопадѣ, обмежилася въ грудню, а скôнчилася въ сѣчню, бо по ихъ слѣдженю перестали переписуватися. Закидаютъ дальше, що надуживали мы свободы прасы въ направленю филологичныхъ студій.

Алежь свободу прасы гарантуютъ основнй законы; есть то квестія цѣлкомъ изучена и не есть карыдостойною, — або якъ есть, то може бути треба змѣнити устану. Пытанье языкове не мае нѣякои слôльности съ политичнымъ сполученьемъ. Глянымо на Швайцарію. Суть тамъ Французы, Нѣмцѣ, Италіане, але жаденъ Швайцаръ не схилится до сполученя съ сусѣдными державами.

Закидаютъ намъ руссофилизмъ. Взглядомъ сусѣда есть неподôбною рѣчею бути индеферентнымъ. *Филосъ* — значитъ пріятель. Дивно выглядалобы говорити о родовитôмъ Нѣмцю, що есть германофиломъ, о Поляку, що есть полонофиломъ. Ажь до року 1879 учено насъ бути руссофилами. Въ тыхъ часахъ мои земляки выходили зъ Угоръ громадами, где робили карієру. Тамъ есть мôй сынъ, мои дочки и внуки, бо если руссофиломъ, а каже менѣ бути инимъ горячій патріотизмъ австрійскій, вдячность за рôкъ 1848, а до того есьмь кавалеромъ не тôлько австрійского ордеру але ордерôвъ россійскихъ. Закидаютъ менѣ, що належу до *Славянскои Бесѣды* въ Вѣдни. Такъ есть. Маю честь до нея належати, а належатъ до нея представителѣ всѣхъ племенъ славяньскихъ, засѣдае въ нѣй такожъ кн. Чарторыйскій. Есьмь членомъ того товариства, але нікому не снилося, щобы панславизмъ розводжений тымъ товариствомъ бувъ грôзьнымъ. Не есть бути грôзьнымъ, доки нема передъ нимъ слова „славянскій". Але се слôвце не стоитъ. Панславизмъ *Славянскои Бесѣды* мае на цѣли зъединье Славянъ пôдъ взглядомъ культуры, щобы тымъ легше пôдôйняти борбу съ Заходомъ. Въ панславизмѣ того товариства нема нѣчого карыдостойного, бо коли сильно починае ширитися „панславизмъ духовый". Нынѣ не ма навѣть и для политичного панславизму. Въ исторіи выступае ôнъ грôзьно ино разъ и то въ Польщѣ, коли ея границѣ сягали ôтъ моря до моря и коли въ своихъ границяхъ мѣстила Полякôвъ, Угрôвъ, Русинôвъ (Russen), Поморянъ, Чехôвъ, Сасôвъ, Сербôвъ и т. д. Тя часы политичного панславизму минули безповоротно. Що до Гиличокъ отсю ту на сторонницу правнôмъ. Основнй законы позволяютъ поодинокимъ обывателямъ и цѣлымъ громадамъ змѣняти обрядъ и вѣроисповѣданье. Свобôдно можетъ агитовати въ тôмъ напрaвленю. Въ цѣлѣ справѣ гиличкой нема отже нѣчого карыгôдного. Маете панове въ рукахъ мои документа, можете переконатися, якъ повныхъ заслугъ була моя дѣяльность, якъ нагороджувано за ню не тôлько найвысшими почестями, але такожъ додатковыми особистымъ, похвалами и ремунераціями. Самъ п. Тисса утверджае, що я, выступивши зъ уряду, справувався черезъ 20 лѣтъ задавляючо (aufhalend) спокôйно и що я стоявъ пôдъ доглядомъ полиційнымъ, отже не мôгъ я зробити щось на рыгôдного. Мавбы я тôлько еще вытолкуватися зъ мого 3 мѣсячного побуту во Львовѣ. Що до того признаю, що я кореспондувавъ, що я ходивъ съ ордерами по визитахъ, бувъ членомъ „Касина", ходивъ на засѣданя „Дому Народного", агитувавъ за сполученьемъ сторонництвъ и дневникôвъ рускихъ, але нема нѣкого на свѣтѣ, котрыйбы мôгъ мене засудити на пôдставѣ тыхъ чинôвъ за злочиньство головнои зрады. Колибы мене засуджено, висловлобы обуренье въ цѣлôй Австріи, що засуджено чоловѣка, котрый перестерѣгавъ законы основнй.

Предсѣд. Коли выѣхавъ п. Мирославъ до Россіи? Обж. Если собѣ добре пригадую въ роцѣ 1880. Предсѣд. Въ слѣдствѣ сказали ви передъ 2 чи 3 роками. Обжал. Може бути. Предс. Буду старатися вамъ пригадати. Чи бувъ (Мир.) еще въ Чертежи, коли Марковъ тамъ перебувавъ? Обж. Бувъ. Предс. Отже бувъ еще на Великдень 1880 р. Впадае то тымъ бôльше въ око, що вже въ осени того самого року пише до Будиловича, що вже мае посаду въ министерствѣ. Такъ скоро добився карієры? Обж. Не памятаю сего. Предс. Выходитъ то такожъ зъ кореспонденціи писанои имъ 13 червця до Площаньского. Обж. Може бути. Предс. Чи пригадуете собѣ, въ якомъ часѣ приѣхавъ минувшого року до Чертежа? Обжал. Могло се бути пôдчасъ вакацій, бо пригадую собѣ, що розпочаено бувъ въ Чертежи такожъ профессоръ Будиловичъ зъ Варшавы, котрый на 6—8 тыждневъ приѣжджае тамъ все на вакаціи. Предс. Якъ довго перебувавъ Мирославъ въ Чертежи. Обж.

Не пригадую собі. Був то часъ горячій для господарства, була хвоєнна жнива, я сидівъ цілими днями на полі слідить въ часі обіду, не журився тогдашнє, отже взагалі точно того упомнити не можу. Предс. Що спочатку мавъ переводити до Львова? Обж. Я шукавъ спокою. Я часъ до Львова? Обж. Я шукавъ спокою. Я хотівъ въ обійдімъ вінці я чую, що въ господарскій буду нещастнє вузко, се була одна причина, котра мене змусила перенестись до міста. Мав іншому разу, якъ прійшло літо, я поїхавъ въ дітьми, внуками и т. д., мавъ я кількоро въ доме 20 особъ. Не жію вистарчало, але дуже все було утримане тілько особъ черезъ двоє дві мъ поштуе книгъ. Намірявъ я отакъ остати на Вадю, але я змінивъ сю постанову, бо зі Львова почне дістатися на мне провідати. Можна въ літе виїхати рано и бути вже въ полудне въ Чертежа, а въ літамъ виїхати въ полудне и бути вечеръ въ Львові. Предсѣд. Чи зі Львова ходили вы до Чертежа? Обжал. Я ходив раз 2 чи 3 разы на вказане жінки. Предс. Бачъ ту якъ свідокъ, котрый зізнавъ, що въ поверстъ хвилюющо жигали васъ священики въ церкви по станціях. Обжал. То хиба жартъ. Але сторонъ въ тихъ сторонахъ много знакомыхъ и бути можу, що котрый въ нихъ повставъ жи до двірки, але се не могло нікому вчасти на ум. Предс. Куди выїхавъ Мирославъ зъ Чертежа? Обжал. Казавъ, що йде до Гомонны, але чи тамъ бувъ, сего не знаю. Я бувъ занятый господарствомъ, знаю, що отійшовъ до желізниці — а де въ літамъ поїхавъ, сего не знаю. Предс. Чи не поїхавъ случайно до Відня? Обж. Бути може, якъ такъ ахати, щобы поробити для себе пораженія, але не знаю, чи поїхавъ. Предсѣд. Чи бувъ кому до Львова? Обж. Бувъ у мене, але я еще вспомнъ у Гороженяхъ, але пригадую собі, що бувъ дуже коротко. Предсѣд. Могъ бути дякать, що отъ самъ зробивъ визиту о. Гуцулякови. Обж. Такъ, але та визита тревала не скоро годинъ. Предсѣд. Чи відомо вамъ, що Мирославъ казавъ также до Черновець, Станиславова, Калуша, чи не споминавъ передъ вами, що показавъ собі тамъ агентовъ, чи коммисіонтовъ, що выплатяхъ имъ гонорарія, и шлютъ до Сяноку? Обж. Не згадувавъ менѣ нічого. Предс. Зъ отки могъ Мирославъ мати тогды грошей на заплату гонорарій коммисіонтамъ, на кошта подорожи и т. д.? Обж. Не знаю, але могъ зачерпнути зъ суммы, котру державъ на свои справунки (выкинцовання). Предсѣд. Зъ листу Мирослава, въ котрому говорить о жвавости Побѣдоносцева для Галицкихъ Русиновъ, въ котрому взыває до приходу до комитетовъ панславистичныхъ и знѣтъ, що вы реферать о дебитѣ почтовомъ, — чи вы знаєте, що грошей на ту цѣль одержавъ Мирославъ, комитетъ петербурского? Обжал. Не знаю, але менѣ не здаєся, щобы такъ було. Я могъ бо выслышати, якъ можерно мусятъ выходити тыхъ комитетовъ, коли ходить о то, щобы перебувати кілька членовъ съ порожи каждого рочнаго 5 рубл.

Сен. Бушакъ. Якій студіи вже Мирославъ? Обж. Правны. Сен. Бушакъ. Що склонило его пойти до Росіи? Обж. Тяжко отповѣсти. Я не питанье. Коли скончилъ студіи, ходив я его на селі Хабура, котре я купивъ купилъ для него, передавши мой лѣсъ въ Чертежи и 30000 зр. Суть то дражливі для мене часы минулі — мене вважаютъ за тирана. Я мог сего злого сказати о Мирославѣ, бо я добрый сынъ, але розпочавши господарство Хабурѣ, жадавъ, щобы я ему давъ гроші, приходячу ему зъ Чертежа. Почалися зъ тамъ и непорозуміня, котрі выкликали на... якъ жіки отцемъ и сыномъ бути не... Коли бувъ въ Петербурзѣ, пославъ ему въ бути 1500 зр.

Предсѣдатель отчитавъ еще 2 листы Добранського писані до Площаньского, по... якъ ще перекладаню Площаньского... (въ другій) листъ доказує, якими фондами... розпоряджаютъ, коли имъ такъ дуже... на кількоръ бѣдныхъ священикахъ. Вашъ сынъ приѣхавъ до Львова и за... отношенія съ редакторами и литераторами, котрі средѣ не стикаются съ соціялистами. Здаєся проте, що цѣлею... не було знѣжеенье нигилизму, але... отношенія въ котрі обжалованій. Обж. Чую... що у редакторовъ можна за... найдущихъ информацій о нигилистахъ... Предс.: Коли ходило о слѣдъ... дізнати, дізнатись прикладно тайну корреспонденціи? Обж.: Я вже отповѣвъ, що тайна... бо кількоръ рѣчь набрала розголосу, що... и вмѣшчения зобішлобы на... Предс. Не знаю, въ якій мѣрѣ вчинилъ... Мирославъ якій услуги, але... знаю, що дѣлъ якъ высоцѣлчикъ услугу, чи... дебитъ почтовый. Обж. Не... потребувавъ выробляти дебитъ... "Дѣло" якъ передъ тимъ, впрочѣмъ... тому не можна; редакторы, зобшовши... и грамотныхъ министерствъ спрамъ внутрішнихъ... ему сказати: Ото взяли тамъ... выробляти дебитъ. Предс. Противно суть... котрі и то не просили а якъ того отримъ... дебитъ. Обж.: Вийшло се съ власнои... якъ хотѣвъ прислужитися кожимъ... и выробляти якъ дебитъ. Я впрочѣмъ не... зъ той справѣ, не писавъ... и бувъ а бувъ до мене, и я довѣдався... Ольги, що дебитъ одержали тѣ а тѣ... Знаю вамъ, що тілько одному Марко... "Проломъ".

Предс. Чи вы зберали речинки рожныхъ... и пересилали до Петербурга?

Обж. Рѣчь такъ була. Мирославъ просивъ мене, щобы я ему выславъ речинки всѣхъ русскихъ часописей. Справу ту представивъ я Маркови; зібравъ бувъ письма, выслано ихъ до Петербурга, зъ отамъ прійшли гроші на мои руки, котрі я отдавъ Маркови для редакторовъ. Нишого удѣлу въ той справѣ не мавъ я. Предс. Кому пошли вы Маркова? Обж. Зальса менѣ, що року 1880. Вказалося менѣ, що мае замѣръ просити мене о зложенье взнощія, щобы „Проломъ" могъ частѣйше выходити. Тои пропозиціи менѣ не учинивъ, але здавалося менѣ, що мавъ такій замѣръ. Я спрямъ сему замѣрови, але тогды не мавъ я фондовъ до того. Пригадую собі также, що обзнайшле була бесѣда о зблаганю часописей. Я пригадуваръ тоѣ гадці, бо волю одинъ добрый дневникъ, якъ кілька лихихъ. Але и то такожъ було зрозумѣвати. Предс. Чи есть членомъ „Р. Касина"? Обж.: Такъ, семъ знаєтъ президомъ, якъ обжалованій подносятъ се выразно. Пріѣхавши до Львова ходивъ и щоденно до „Касина" на партію листа а о 9-ой вертавъ до дому. Выбрали мене президомъ, бо знали, що не зроблю имъ встыду. Я старався на томъ становищу поєднати сторонництва, щобы спільными силами працювати надъ добромъ люду. Але коли нараджувалося о томъ, дадися чути голосы, що се намѣреніе въ теоріи не зле выглядає, але въ практицѣ не дасться перевести, бо заразъ почнутся квестіи филологичні. Тогды то сказавъ я: не хочете згодитися на одинъ языкъ, то выберѣтъ собі спільный — языкъ церковный. Та диспута всякла жадного политичного значенія.

Предс. Въ якихъ отношеняхъ зоставали вы съ Площаньскимъ?

Обж. Пріѣхавши до Львова я отнѣдувавъ его зъ початку досыть часто въ редакціи, познѣйше що разъ рѣдше а въ кінци переставъ я ходити. Предс. Чи знали вы, що выѣзджає до Петербурга? Обж. Я знавъ се, бо самъ менѣ казавъ. Предс. Вы мали памѣть дати якійсь листъ до о. Терлецкого въ Житомири. Обж. Такъ єсть, я давъ ему, але се не бувъ мой листъ, але мои дочки; що въ нѣмъ писала — не знаю.

Предсѣдатель: Що сталося съ тымъ листомъ: чи отдавъ его Площаньскій въ Житомири? Чи бувъ тамъ въ загалѣ, чи звернувъ може листъ? Обж. Того всего не памятаю. Предс. Чи Марковъ показувавъ вамъ коли якій листы? Обж. Не пригадую собі того, але прочитавши актъ обжалованя пригадавъ я собі якбы черезъ сонъ, що Марковъ згадувавъ колись о арештованяхъ, познѣйше выяснивъ менѣ близше ту справу але все то я забувъ.

Предсѣд. При ревизіи у васъ знайдено 2 листы чи статіи о фортификаціяхъ въ Залѣщикахъ. Одинъ листъ отъ о. Кинганицкого, другій отъ о. Андрейчука. Якъ достались тѣ листы до васъ? Обж. Не знаю, бути може, показувавъ менѣ Марковъ тѣ листы, а я ихъ у себе задержавъ. Забувъ ему отдати и такъ знайшлися они у мене. Предс. констатує, що обжалованый въ слѣдстві такъ само боронився, потомъ пытає, коли познався съ о. Наумовичомъ. Обж. Еще въ Відни, якъ о. Н. бувъ посломъ въ радѣ державной, не пригадую собі въ котромъ роцѣ. Оттогды ажъ до р. 1881 не бачивъ я его. Въ Відни просивъ я его, щобы отвѣдавъ мене въ Чертежи, оглянувъ мою пасѣку и господарство, бо онъ есть славнымъ господаремъ. О. Наумовичъ не пріѣхавъ анѣ разу. На зобраню „Народного Дому" стрѣтились я съ нимъ по разъ першій. Приобѣцивъ менѣ, що кілько разовъ буде во Львовѣ то вступитъ до мене, але онъ отвѣдавъ мене тілько разъ и потому не видѣвъ я его нѣколи. Я не переписувався съ нимъ. Разъ тілько писавъ о деревѣ, але не пригадую собі о що то властиво ходило. Не памятаю коли Волод. Наумовичъ пріѣхавъ до Чертежа и якъ довго тамъ перебувавъ. Тогды бувъ, бачится, такожъ и Марковъ.

Предс. Где и коли познали вы Соколова и Пальмовъ? Обж. Я чувъ, що Соколовъ перебуває во Львовѣ. Здивувало мене, що не показуєсь у мене. Дано ему о томъ знати, бо прійшовъ до мене съ визитою. Пріѣхавъ тутъ въ цѣляхъ науконыхъ. Зібравши матеріялъ въ библіотекахъ выѣхавъ до Чертежа, где я его гостинно пріймавъ. Якъ довго бувъ и що робивъ не знаю. Тогды пріѣхавъ и Пальмовъ, котрый збиравъ матеріялы до розправы о значеню чаше у Гусситовъ. Я видѣвся съ нимъ 2 чи 3 разы и указавъ ему жерела. Коли Пальмовъ отъѣхавъ и где, не знаю.

Предс. Закидає вамъ обжалованье, що корреспонденція була дуже жива. Чи се не впало вамъ въ очи? Обж. О такъ, я докоривъ навѣть дочцѣ, що корреспонденція много коштує. О чѣмъ писано, не знаю, бо листовъ не до мене адресованыхъ не читаю и не отвераю.

Предс. Длячого ваша дочка хотѣла спалити листы? Обж. Не знаю сего; коли комисаръ полиціи войшовъ до мого помешканя я бувъ вже майже въ ложку. Комисаръ освѣдчивъ, що прійшовъ шукати Мирослава. Я сказавъ ему, що може его шукати где тілько подобаєся. Побочь бувъ покой моей дочки. Комисаръ войшовъ до того покою, я оставъ въ ложка убрався и хотѣвъ выйти зъ дому, забувши навѣть на комисаря, коли спостерѣгъ я, що ктось стоитъ въ прилегломъ покою. Войшовши тамъ заставъ я комисаря и мою дочку, котра освѣдчила, що хотѣла спалити листы отъ брата але перешкодивъ ей комисаръ. Ото все, що знаю въ той справѣ.

Предс. Чи знали вы, що Мирослава слѣдили гончимъ листомъ? Обж. Нічого не знавъ и о томъ и онъ якъ не говоривъ менѣ о томъ. Предс. читає листы Мирослава до Ольги Грабаръ. Основа листовъ знана зъ переслухання Ольги Грабаръ и зъ акту обжалованя. Обж. не можъ объяснити тыхъ листовъ кажучи, що съ сыномъ не переписувався — а до переписки дочки не мішався. Гдекотрі уступы выкинене въ способъ простый и отмѣнно ихъ прокураторъ.

По отчитаню листа, въ котромъ була бесѣда о паспортѣ для о. Наумовича, робитъ обжал. слѣдуючу увагу: Що за дивна рѣчь! Той о. Наумовичъ, котрый мавъ мати тілько стосунковъ съ Россіею и въ Россіи, не могъ достати визы паспортовои. Предс. Якъ се сталося, що рецепи на листы черезъ васъ подані знайшлися въ переховаю дочки? Обж. Рѣчь дуже простъ. Лежай занѣсъ листъ на почту, вернувши не заставъ мене дома, а рецепцу давъ дочцѣ а она сховала до свого бюрка. Предс. показує обжалованому знайдену у него фотографію.

Обж. объясняє, що єсть такъ фотографія Я. Головацкого зъ Вальма — дальше Самарина, дѣдича зъ подъ Москви передъ 5 лѣтами (авторъ дѣла о краю Россійскомъ) и Лебединова археолога.

Предс. Сконфискованo у васъ рукопись „Станъ шляхетскій въ Галичинѣ" и критику дѣла Шуйского „Поляки и Русины".

Обж. Такъ єсть я писавъ обѣ тѣ статіи (будутъ познѣйше отчитаны).

Предсѣдатель отчитавъ уступъ листу обжалованого писаный до жінки, въ котромъ стоитъ: „Я одержавъ рукопись листу о. Ставровского". Що се за рукопись и якимъ способомъ листъ писаный до жінки знайшовся у васъ?

Обж. О бородахъ подобныхъ, котрый мавъ бути выдрукованый въ „Словѣ". Листу не выслалъ я, бо жінка пріѣхала тымъ часомъ до Львова.

Девятый день розправы — середа 21 червца.

Дальше переслухуванье обж. Ад. Добраньского. На вступѣ однакъ розправы дръ Лубиньскій постановивъ внесенье, щобы редактора Gaz. Nar. Яна Добраньского завозвати за свѣдка, щобы доказавъ правду своихъ доносовъ въ Gaz. Nar. зъ дня вчорашного. Той дневникъ доносить: 1) що уваженый Мазуръ выхованся на „москаля" у Ад. Добраньского и 2) що Ольга Грабаръ передъ 3 роками мала въ лѣсѣ коло Городка сходку съ двома мущинами, котрі утѣкли побачивши надходячого жандарма; се, каже Gaz. Nar., мусѣли бути ей мужъ и братъ, оба гонені „гончимъ листомъ". Нехай редакторъ Gazety Nar. се докаже передъ судомъ. Прокураторъ спротивився тому внесеню. Слѣдство противъ Мазура еще точится, отже въ той справѣ не можна взывати Яна Добраньского за свѣдка. Що до панѣ Грабаръ, то Gaz. Nar. наводитъ фактъ зъ передъ 3 лѣтъ, а обжалованье не сягає такъ далеко. Впрочѣмъ вѣдомость та неправдива. О нарушену честь п. Грабаръ може удатись на иншу дорогу. Прокураторія не сконфискувала дотычныхъ доносовъ Gaz. Nar., бо не мала до того подставы. Дръ Лубиньскій отступивъ отъ внесеня, доставши сатисфакцію отъ прокуратора.

Ад. Добраньскій выяснивъ свой станъ маєтковый. Въ р. 1849 мавъ до 7000 зр. Тогды купивъ Сачурбовъ за 20.000 зр.: именно заплативъ 6000 зр. и лишивъ индемнизацію 4000 зр. властителеви; решта зостала на посѣлости. Потому продавъ користно тое село Емануилови гр. Андрашому, бо врахувавши тое, що достанъ за дерево, отримавъ 2 разы тілько, якъ заплативъ. Зъ продажи купивъ користно добра Чертежъ. Въ кінци заявляє, що боронивъ и боронитъ свои чести и больше въ томъ дѣлѣ отповѣдати не буде. Предсѣдатель представляє Добраньскому зізнанье другихъ обжалованыхъ о отношеняхъ, въ якихъ до него зоставали, о подорожахъ его сына Мирослава, о переписцѣ, и въ загалѣ все, що относится до ролѣ отограной обжалованымъ. При томъ не выказалось нічого нового.

Потомъ вступивъ до салѣ *Олекса Залускій*. На звычайне перше заявленье предсѣдателя отповѣвъ Залускій: „Я нічого злого не зробивъ". Дръ Искрицкій просить, щобы Залускому задавати пытаня по руски, бо онъ зле говорить по польски. Судія присяжній просятъ, щобы обжалованый отповѣдавъ по польски. Предсѣдатель пытає обжалованого по руски, такъ само отповѣдає обжалованый. Предсѣдатель передає кожду отповѣдь въ скороченю по польски. Дръ Дулемба ставитъ внесенье, щобы предсѣдатель не передававъ отповѣди обжалованого въ скороченю, але слово въ слово перевошти по польски. Судія присяжній заявляютъ тогды одноголосно, що всѣ розумѣютъ по руски, но розумѣютъ лишь по россійски. О. Огоновскій замѣчає, що онъ такожъ хотѣвъ говорити по руски, а не по россійски. На пытаня предсѣдателя отповѣдає Залускій: Мешкаю въ Збаража. Жінка моя купила собі хатину. Я швець. О. Наумовича знаю отъ 1873 р. якъ я послюбувавъ на твердость и почавъ читати „Пауку", котру давъ менѣ до читаня тогдѣшный священикъ въ Збаражи, о. Горбачевскій; онъ впрочѣмъ дававъ менѣ волей поживочій книжки. О. Горбачевскій представивъ намъ, щобъ мы собі заложили въ Збаражи товариство читальню. Мы заложили „Надію". О. Наумовичъ бувъ тогды посломъ въ Відни и мы просили его, щобы вышукавъ для збаражскихъ шевцѣвъ фабриканта скоры, отъ котрого мы могибы спроваджувати шкору на свой складъ. Потому мы були у о. Наумовича въ Скалатѣ дякувати ему за его заходы. О. Горбачевскій поживчивъ для товариства шевцѣвъ 300 зр. на шкору, товариство стратило, о. Горбач. вырѣкся довгу и такъ цѣлый довгъ 300 зр. упавъ на мене, секретаря „Надіи". Я не мавъ зъ чого отдати. Я удався до о. Наумовича съ прошеньемъ о пораду и помочь. О. Наум. дали менѣ пару рублевыхъ и що року давали по 5, 8 зр. въ дарунку.

Теперь въ Збаражи священикомъ дръ о. Костецкій. У насъ мали бути выборы до рады громадскои. О. Костецкій мене просивъ, щобы помагати ему выбирати способныхъ людей. Ну, добре. Але о. Костецкій потому самъ перекинувся до противнои партіи. При выборахъ дѣялись всѣмъ надужитя, выдирали намъ картки. (Предсѣдатель констатує, що выборы отбулись 1—4 червня 1880.) Мы подали протестъ. Я съ иншими мѣщанами выѣхавъ въ препоручуваня громады до Львова шукати поради. Мы удалися до п. Площаньского, котрого я знавъ яко редактора „Слова". Мы розповѣли цѣлу справу п. Площаньскому и просили его о раду. Онъ давъ намъ якогось папа и той написавъ намъ протестъ. Се була перша моя ѣзда до Львова. При томъ случаю мали мы, депутаты громадскія, пойти зъ препоручуваня громады до консисторіи и розповѣсти тамъ, якій правды маємо съ парохіи отъ о. Костецкого. О. Костецкій казавъ собі приѣхати платити и за „мирове" и за „правне бѣдняки" по 30 зр. отъ одной церкви, отъ трохъ церквей отже 90 зр. Мы сказали все въ консисторіи. За тое о. Кост. ганьбивъ мене кілька разовъ въ церкви въ амбоны передъ всѣми людьми. Заки мы пошли до консисторіи, мы пытали п. Площаньского, чи можна перейти на православіе. П. Площ. сказавъ, що еще не може „документно" сказати, чи се можна, але здаєся, що можна. Мы були у о. Малиновского. Потомъ пріѣхавъ до Збаража въ комисія о. дек. Фортуна. Мы передъ о. Фортуною сказали, що якъ консисторія не згодитъ нашои справы съ о. Костецкимъ, то мы перейдемъ на православіе. Ц. к. Староство не дало о. Фортунѣ скончити комисія.

Другимъ разомъ були мы во Львовѣ по выѣздѣ о. Фортуны зъ Збаража. Мы були въ консисторіи. О. Малиновскій казавъ, щобы мы почекали, а справа буде залагоджена. Мы казали о. Малиновскому, що перейдемо на православіе. О. Костецкій окладавъ насъ тягарами: мы осилували дуже велике „комбрае" для него, потому треба було ставити будынки, о. Кост. наглавъ на насъ, щобы ставити и помешканье и будынки економичні. Мы купили за 3.300 домъ, а то все було за мало".

На близшій пытаня обжалованого въ справѣ личного непорозуміня съ о. Костецкимъ отповѣдає Залускій: „Мене о. Костецкій прозывавъ въ амбоны „шизматикомъ" за тое, що я доставъ рускій книжки. А то ктось, не знаю кто, приславъ менѣ книжочку „Подорожь до Риму"; я пойшовъ до о. Костецкого съ тою книжочкою и показавъ ему. Мене въ мѣстѣ прозываютъ теперь „москалемъ", а то лишь длятого, що о. Костецкій мене такъ прозвавъ. Передъ тымъ мене такъ нѣкто не прозывавъ".

На пытанье, чи ходивъ и чого ходивъ Залускій до Почаева, отповѣвъ: „До Почаева я ходивъ а то длятого, бо о. Костецкій проповѣдувавъ, що православна вѣра — то вѣра „діяволска", що у православныхъ нема священиковъ и т. д. Я пойшовъ до Почаева, щобы переконатися, чи то правда".

Третій разъ були мы въ депутаціи въ консисторіи, коли громада побачила, що по отъѣздѣ комисіи нічого не робится. Громада выслала депутацію, дала менѣ концептъ о переходѣ на православіе. Якъ я бувъ у Площаньского — того не знаю, чи першій чи другій разъ — давъ намъ якійсь панъ концептъ переходу на православіе. Мы говорили п. Площаньскому, що якбы мы мали концептъ, то заразъ подписалибы и подали. Тогды якійсь панъ, що бувъ у Площ. (Цанеръ) давъ намъ концептъ. Я повезъ той концептъ до Збаража, але не показувавъ анѣ о. Костецкому анѣ о. Фортунѣ. Бувши у Львовѣ я съ цѣлою депутаціею бувъ у православного священика о. Митрофановича; онъ на нашу просьбу опровалився насъ по церкви, не намовлявъ насъ переходити на православіе, але якъ така наша воля, то право не заказує. Коли мы вернули до Збаража, громада не давала менѣ спокою; конче хотѣла переписати концептъ. Я переписавъ, а громадяне почали переписовати. Мы були такожъ и у о. Намовича и пытали его; онъ отповѣвъ, що на другу вѣру переходити вольно лишь агитовати не можна. Зібравши съ 30 подписовъ я пріѣхавъ до Львова до о. Митроф., онъ пошовъ до якогось адвоката а вернувши казавъ, що каждый мусятъ окреме поданье выготовити; я вернувъ зъ Львова а о. Костецкій позвавъ мене до себе, щобы загодитися и щобы громада не переходила на православіе. Мы погодилися, хочь громада все не давала менѣ спокою съ православіемъ. До п. Пл. чи радше до „Слова" я неразъ писавъ, якъ сталося що нового въ Збаражи. Такожъ до о. Наум. писавъ я неразъ: о грошѣ, о збоже и въ дѣлахъ господарскихъ; менѣ присылали „Слово", „Науку", „Проломъ"; зъ разу я щось плативъ, потомъ за дармо; присылали такожъ выдання Качковского.

На рожій пытаня предсѣдателя, чи о. Наум. и Площ. представляли ему православіе яко вѣру предкѣвъ, чи намовляли до переходу на православіе — обжал. заявивъ, що о. Наум. справдѣ казавъ, що православіе єсть вѣра батькѣвъ нашихъ, що не треба боятися жадныхъ неприємныхъ наслѣдкѣвъ зъ переходу на православіе, бо за Збаражанами обстанутъ всѣ Русины. О. Наумовичъ казавъ такожъ, що народъ въ Россіи має таку свободу, якъ у насъ; я достававъ богато брошуръ и книжокъ, и читавъ народови въ читальнѣ; нижъ кто чого не розумѣвъ, то я пояснявъ. Читалося и о Россіи и о тамошныхъ до-

брыхъ ôтношеняхъ; я выяснивъ, якъ було въ книжцѣ.

О Гиличкахъ довѣдався я доперва ôтъ Шпундера. Ôнъ пріѣхавъ до мене съ 3 другими господарями, щобы переписати ему поданье о переходѣ. Яко причину переходу подавали, що Гиличкій парохъ, о. Гарасимовичъ, кривдитъ ихъ, не доѣзджае до ихъ церкви, побивъ парохіянина, не хотѣвъ дитину крестити и такъ д. — Я переписавъ 3 подання зъ концептôвъ, одно до староства, друге до гр. к. консисторіи во Львовѣ, трете до консисторіи въ Черновцяхъ. Я пытавъ ихъ, зъ ôтки взяли концептъ; они ôтповѣли: Вамъ нѣчо до того; а прійшли до мене тому, бо мы такожъ хотѣли перейти на православіе. Впрочѣмъ Шпундеръ бувае у мене. Концептъ заразъ у мене спалинъ Шпундеръ. Переписаний подання я мавъ ôтдати тому, кого Шпундеръ пришле. Коли зъѣхала комисія зъ Намѣстництва до Гиличокъ, пріѣхавъ Шпундеръ до мене, и дивувався, що зъ того може бути бѣда. Мы поѣхали оба до о. Наум. а ôнъ намъ сказавъ, не боятися нѣчого и сказати: вже такій бувъ, що написавъ концептъ. Менѣ давъ тогдѣ о. Наум. $1\frac{1}{2}$ корця збôжа. Шпундеръ казавъ менѣ, що коли Гиличане не одержутъ своеи церкви, то дôстанутъ грошѣ на церковь православну. (Въ слѣдствѣ казавъ Залускій, що Шпундерови говоривъ о. Наумов., що грошѣ на нову церковь дадутъ народы православнѣ зъ Буковины и Россіи.) Впрочѣмъ Шпундерови обѣцявъ гр. Della Scala, що поѣде на Буковину, привезе священика православного, и постараеся, щобы священикъ мавъ удержанье зъ греч. оріент. фонду религійного.

Межи людьми жалувався я на Шпундера и згадувавъ за „Иванову хату“ (арештъ), бо по заявленю Гиличанъ закликавъ мене о. Костецкій до себе и сказавъ: Мусишь зô мною ѣхати до Гиличокъ и наклонити Гиличанъ, щобы цофнули поданье, бо коли не поѣдешь то чекае тебе „Иванова хата“. Я жалувався передъ людьми, що замѣсть нагороды, котру обѣцявъ менѣ Шпундеръ за написанье подань, чекае мене кара. Длятого я жалувався передъ братомъ и людьми. Я бувъ при комисіи котру переводили о. дек. Малишевскій, о. Качала и о. Дръ Костецкій; ôнъ давъ менѣ 10 зр. на дорогу, щобъ я намовлявъ Гиличанъ вернути до уніи. Я намовивъ. Комисія була 2 дни 11 и 12 сѣчня; першого дня Гиличане не хотѣли слухати комисіи, другого дня ôтступили, якъ кождого пытали зъ особна. Я хотѣвъ перейти на православіе зъ пересвѣдченя, бо знаю, що православіе було вѣрою нашихъ батьковъ, а не перейшовемъ погодившися съ о. Костецкимъ.

Асесоръ Литвиновичъ почавъ выпытувати про церковный комитетъ и про потребу будовы мешканя парохіяльного. Обж. ôтповѣвъ, що комитетъ складався зъ 3 членôвъ, що 2 члены стояли за о. Костецкимъ намовленій черезъ него на шкоду громады, а одинъ членъ за громадою. На дотычне пытанье предсѣдателя ôтповѣвъ обж., що кôлька збараскихъ латинниковъ пôдписало такожъ переходъ на православіе; другій казали: „якъ буде добре, то и мы пôйдемо за вами“.

Прок. (по польски): Чи далеко ôтъ васъ до Почаева? Дръ Искрицкій. Прошу выс. трибуналу вôзвати п. прокуратора, щобъ шанувавъ законъ о языку и пытавъ обжалованого по руски. Прок. запытавъ те саме по руски. Обж. 4 милѣ. Прок. А до Кіева? Обж. До 50. Прок. Чи вы були въ Почаевѣ и Кіевѣ? Обж. Я постановивъ собѣ поѣхати до Кіева, якъ лишь буду мати грошѣ. Въ Почаевѣ я бувъ. Прок. И вы були на обѣдѣ у гвардіяна. Обж. Я бувъ у гвардіяна и просивъ, щобы опровадивъ насъ по церквахъ (е тамъ десять). Одинъ священикъ Галичанинъ довѣдався, що я зъ Галичины, запросивъ мене на обѣдъ. Прок. Вы и другихъ намовляли ходити до Почаева. Такъ зôзнавъ Трачь. Обж. Нѣ, Трачь зôзнавъ длятого, бо я ему казавъ въ Почаевѣ цюлювати мощѣ „Іова“, а ôнъ не хотѣвъ, бо, каже, я латиньского обряду. (*веселость.*) — Дальше зôзнавъ, що на подорожи до Львова давала ему громада грошѣ, що брошурку „Посланникъ Владиміра“ давъ о. Кост., що не мае жадного маетку а до 350 зр. довгу; що агитовавъ за выборомъ о. Наум. до рады державнои, за що дôставъ 10 зр.

Дръ Искрицкій складае на столѣ брошуру „Подорожь до Риму“, проситъ о еи ôтчитанье, а опôсля звертаеся до Залуского по польски „Panie Załuski, proszę mi teraz na moje pytania odpowiadać po polsku. — Предс. Недавно допоминалися Вы, щобы п. прокураторъ говоривъ по руски, а теперь пытаете по польски. Дръ Искрицкій каже, що то входитъ въ систему его обороны и въ дальшôмъ доказуе, що Залускій не умѣе по польски и не розумѣвъ пытань судіи слѣдчого. Потому пытае Залуского по руски, чи знае, о що бувъ обжалованый. Обжал. Нѣ. Дръ Искрицкій. Обжаловано Васъ, що Вы противникъ цѣсаря и хотѣлисьте нашъ край ôтъ него ôторвати. Обж. Я служивъ Найяснѣйш. Пану 12 лѣтъ въ вôйску вѣрно и есмь готовъ кровь мою за Него проляти. Дръ Искр. проситъ о записанье того въ протоколѣ и каже: „Супроти таков льояльности уважаю цѣлый актъ обжал. атентатомъ на народъ рускій.“ На задивованьеся предсѣдателя поправляеся, що думае атентатъ на льояльность люду руского. На дальшій пытаня дра Искр. каже обж., що зъ исторіи Дѣдицкого и зъ Науки о. Наум. довѣдався, що вѣра правосл. есть вѣрою нашихъ предковъ, що о. Наум. не одного ратуе въ бѣдѣ и для того и ôнъ удавався до него о помôчь и пораду, и що въ слѣдствѣ пытано его по польски.

Потôмъ каже прокураторъ, що до теперь не хотѣвъ перерывати защитникови, але що не може поминути мовчки высказаня, що актъ обжалованя есть атентатомъ на народъ рускій. Хочь п. защитникъ его цофнувъ, однакъ ôнъ проситъ, щобы трибуналъ на пôдст. §. 236 пост. карн. удѣливъ защитникови нагану або засудивъ его на кару. „Мене то дуже чудуе“, закôнчивъ прокураторъ, „що п. защитникъ идентификуе цѣлый народъ рускій съ 11 обжалованими“. — Дръ Искр. ще разъ цофае свое нерозважне перше слово „атентатъ на народъ“, ба навѣть цофае слова „атентатъ на льояльнôсть люду“. Трибуналъ удався на нараду и за $\frac{1}{2}$ годины удѣливъ п. Искрицкому нагану. При дальшôмъ пытаню показалося, що Залускій не дôстававъ жадныхъ брошуръ „московскихъ“ ôтъ п. Площ. и що зъ помежь 11 обжалов. знае лише трохъ: о. Наум., его сына и Площ. — Дръ Лубиньскій пôдноситъ съ притискомъ, бо актъ обжалов. говоритъ о тайнôй „звязи“ мѣжь обжалованими.

(Конець буде.)

Десятый день розправы, четверъ дня 22. червця.

Початокъ о $8\frac{1}{4}$ год. рано. Дальше переслуханье *обжалованого Ивана Шпундера.*

Предс. Чи говорили вы съ о. Наумовичомъ давнѣйше, що хочете перейти на православіе? Обжал. Мы говорили пôсля того, якъ вже гр. Деля Скаля намъ говорили и о. Гарасимовичъ знали о нашôмъ замѣрѣ; тогды я вже пôсля сего говоривъ о тôмъ и о. Наумовичу. Они сказали „якъ хотятъ люде (перейти на православіе) то можутъ“. Якъ зайшла бесѣда про церкву, то говорили о. И. Наумовичъ, що зъ Буковины и зъ Россіи можутъ дати грошѣ на церкву, якъ бы тутъ не хотѣли намъ дати нашои церкви. Въ Буковинѣ, казали, есть великій фондъ религійный. О. Наумовичъ нѣ ганили нѣ хвалили нашого замѣру. Предс. Чи знаете вы, що се православіе? Обжал. Мы то такъ дôзналися то зъ книжокъ, то зъ газетъ. Мы знали, що се вѣра нашихъ батьковъ и що се все одно. Предс. Якъ то все одно? Обжал. Що набоженьство однако правится. Предс. Чи звѣрилися вы кому съ вашимъ замѣромъ, чи казали вы о тôмъ вашому пан-отцеви заразъ зъ разу? Обжал. О. Гарасимовичови мы не говорили, щобы не перешкодили намъ. Кромѣ о. Наумовича мы бôльше нѣкому не говорили по за селомъ, що хочемо перейти на православіе.

Предс. Чи о. Наумовичъ не говоривъ вамъ, що ôнъ самъ перейде на православіе и стане на чолѣ вашои громады. Обжал. Довôдно сего не можу сказати.

Предс. Чи була бесѣда о 50 руб.? Обжал. Якъ мы вже подали поданье, то тогды казали о. Наумовичъ, що якбы намъ церкви не дали, то тогды зô Львова дасть ктось 50 зр. на церкву.

Предс. Казали вы, що просилисьте о. Наумовича, щобы вамъ написавъ поданье и що заразъ се зробивъ. До протоколу вы инакше говорили. Обжал. Мы були два разы у о. Наумовича. Разъ съ Башевскимъ, и о. Наумовичъ казали, що „зробится“, а другій разъ съ другимъ чоловѣкомъ и тогды дали о. Наумовичъ намъ поданье.

Предс. Вы говорили зъ початку въ слѣдствѣ, що се дръ Миколай Наумовичъ написавъ поданье. Обжал. Я имъ давъ слово, що нѣкому не скажу. Перше казали, щобы сказати, що се ктось въ Тернополи. Потому, якъ почали насъ при комисіи дуже допытувати, я поѣхавъ порадитися до о. Наумовича, и тогды сказали менѣ: „скажѣтъ, що се той сынъ, докторъ написавъ се поданье“. Предс. Чи читавъ вамъ кто тѣ поданя? Обжал. О. Наумовичъ читали менѣ, але менѣ було се байбарзо, бо то предсѣ мало йти до уряду, то не було съ чимъ тантися, а они знають лѣпше, якъ то треба написати.

Предс. ôтчитуе листъ писаный Залускимъ въ имени Шпундера до о. Наумовича дня 10. сѣчня 1882, по тôмъ оказуе обжалованому 3 поданя 1) до Староства, 2) до львôвскои консисторіи и 3) до консисторіи въ Черновцяхъ о переходѣ на православіе съ множествомъ пôдписôвъ, котрѣ то поданя узнае обжалованый за тѣ самѣ, котрѣ свого часу були поданѣ. Предс. Чи вы дôставали якѣ газеты? Обжал. Громада мала „Батьковщину“, а менѣ присылали „Науку“, „Проломъ“ и „Вѣче“. За „Батьковщину“ громада платила, а за „Науку“ и „Проломъ“ я не плативъ. Я просивъ о. Наумовича, щобы казавъ присылати менѣ „Науку“ зъ ласки, бо не маю зъ чого платити. Предс. Чи о. Наумовичъ не выступавъ передъ вами противъ ряду, чи не нарѣкавъ, що тутъ гнетутъ? Обжал. Я собѣ такъ не пригадую, я не чувъ такого нѣчого.

Предс. До протоколу вы инакше сказали, вы сказали, що о. Наумовичъ говорили вамъ „що насъ тутъ утискаютъ, що до выборôвъ не допускаютъ, що факторôвъ намъ насылаютъ“. Обжал. Та то такъ було, говорили.

Дръ Искрицкій вноситъ, щобы ôтчитати протоколъ. Предсѣд. заявляе, що не видитъ причины теперь ôтчитувати протоколу и проситъ (пôднесенымъ голосомъ) защитника не мѣшатися въ его права предсѣдателя, означенѣ въ процедурѣ. Дръ Искрицкій (стоячи коло предсѣдателя пôдъ портретомъ цѣсаря): Прошу о голосъ. Предсѣдатель: (По хвилѣ пôднесенымъ голосомъ до дра Искрицкого) „Прошу йти на мѣсце и тамъ будете мати голосъ.“ Дръ Искрицкій заявляе, що не заслуживъ собѣ на таке трактованье ôтъ предсѣдателя и застерѣгае ся противъ такого „легковажливого“ трактованя зъ стороны предсѣдателя. Дръ Лубиньскій въ своѣмъ имени заявляе, що не дôзнавъ такого трактованя зъ стороны предсѣдателя, що противно тойже совѣстно сповняе свои обовязки, а коли ему — умученому надмѣрною працею — вымкнеся яке слово, то се годѣ за зле брати, такъ якъ се предсѣдатель и защитникамъ не бере за зле, якъ имъ вымкнеся яке слово въ горячцѣ.

Трибуналъ удався на уступъ и по нарадѣ ухвалюе сказати дра Искрицкого на гривну 50 зр. въ мысль §. 235 проц. карного за его выразъ „lekceważące traktowanie obrońców ze strony przewodniczącego“.

Предс. (*до И. Шпундера*) Вы маете грунтъ? И довги маете, якъ вчера казалисьте?

Обжал. Грунту маю около 40 моргôвъ. Довгу маю около 2.000 зр. Есть мѣжь тымъ и довгъ у о. Наумовича 250 зр. Тыхъ 250 зр. винень я и Зазуля разомъ. Мы выкупляли грунты у жидôвъ, и закупивъ найбôльше грунту и для того мусѣвъ я зажичитись. Я довгу о. Наумовичови не ôтдавъ.

Предс. представляе обжалованому зôзнаня обж. Залуского, котрѣ Шпундеръ потверджае. Дальше ôтчитуе предсѣдатель листы найденѣ у Шпундера при ревизіи, а именно 1) листъ дяка Андр. Соѣ до Ив. Шпундера, въ котрôмъ пише, що посылае „Мѣсяцословы“ для Шпундера и др. — даромъ; 2) листъ Залуского; 3) листъ сына Стефана Шпундера зъ 29. грудня 1881 зô Львова.

Прокураторъ задае обжалованому кôлька пытань, на котрѣ тойже дае заперечаючѣ ôтповѣди. Предс. на внесенье дра Искрицкого ôтчитуе уступъ зъ зôзнань Штундера въ котрыхъ стоитъ: „Говоривъ менѣ о. Наумовичъ, що можете перейти назадъ на унію, а православіе само прійде. Въ Перемышли вже россійскѣ инжинеры здôймаютъ пляны — а Россія буде тутъ щось заняти.“ — Предс. констатуе, що при вчорашнôмъ переслуханю обжал. Шпундеръ зôзнавъ, що ему говоривъ о. Наумовичъ „Россія тутъ прійде и займе.“

Площаньскій заявляе поновно, що нѣколи не займався высылкою брошуръ, але що бувъ свого часу предсѣдателемъ общества им. Качковского и пôдписувався на книжочкахъ яко отвѣчальный редакторъ, тожь може бути, що высылка тыхъ книжочокъ дѣялась пôдъ его фирмою, але безъ его вѣдомости.

Оттакъ приступлено до переслуханя обжал. о. Ивана Наумовича.

Предс. Панъ-отець чули актъ обжалованя, що маете на се сказати и чи почуваетеся до вины? Обжал. (*дуже тихимъ голосомъ*). Закиненои менѣ головнои здрады не чуюся виннымъ. Пред. Можете говорити по руски, маете до сего повне право. Власне вчера при переслуханю Ол. Залуского заявили присяжнѣ, що розумѣютъ по руски с. е. той языкъ, якимъ въ нашôмъ краю говорится. Обжал. (*по польски*). Еслибы се мало протягнути справу.... Пред. Противно, якъ кажу, заявили всѣ присяжнѣ, що розумѣютъ рускій языкъ; звертаю вашу увагу, що Залускій и Шпундеръ ôтповѣдали по руски и всѣ ихъ розумѣли безъ толкованя. Можете отже говорити по руски, такъ якъ народъ говоритъ. Обжал. (*знову по польски*). Коли вже мои попереднѣ товаришѣ говорили по польски то я я буду по польски говорити. Впрочѣмъ буду мусѣвъ ужити не одного высшого выразу, а на те въ людовôмъ языцѣ не знайду слова, тожь буду говорити по польски (*глубоке порушенье мѣжь публикою*). Предс. Можете говорити, якъ хочете; я тôлько констатую, що вамъ служитъ повне право говорити по руски и що рускій языкъ, якій есть въ народѣ и въ школахъ, тутъ зрозумѣлый для всѣхъ. Обжал. Буду ôтповѣдати по польски. (Оттакъ ведеся розправа знову по польски, хочь не було нѣ одного выразу, котрого не можнабы ôтдати рускимъ словомъ.) Предс. Вамъ служитъ право дати на актъ обжалованя повну загальну и звязлу ôтповѣдь. Чи хочете дати таку ôтповѣдь, чи може хочете, щобы вамъ задавати пытаня. Обжал. Прошу менѣ давати пытаня, а я буду ôтповѣдати. Предс. Ôтъ давна знаете Адольфа Добряньского? Обжал. Лично ôтъ р. 1875. Будучи тогды посломъ до рады державнои пôзнавъ я Адольфа Добраньского въ Вѣдни. Бувъ у мене, мы пôзналися, говорили съ собою, просивъ мене ôтвѣдати его въ Чертежи. Пôзнѣйше бачився я съ нимъ доперва ажь во Львовѣ минувшого року, здаеся менѣ, два разы. Будучи у Львовѣ ôтвѣдавъ я его. Предс. А Мирослава Добряньского знаете? Обжал. Мир. Добряньского пôзнавъ я, коли въ липцю або серпню минувшого року приѣхавъ до мене до Скалата. Предс. А передъ тымъ? Обжал. Нѣ. Предс. Щожь его спонукало ѣхати ажь до Скалата? Обжал. Напевно не знаю, але здаеся менѣ, що приѣхавъ до мене якъ до знаного писателя. Знавъ мене зъ имени, зъ моихъ письмъ — працъ литературныхъ, приѣхавъ пôзнати мене особисто. Предс. О чѣмъ же була мова? Обжал. Мы говорили о всѣмъ, о литературѣ, о господарствѣ, о роднѣ, якъ звычайно. Предс. Чи не говоривъ вамъ, въ якôй цѣли приѣхавъ? Обжал. Говоривъ, що дуже займаеся справою соціялистôвъ и нигилистôвъ, що се есть его спеціяльностею... такъ въ цѣляхъ науковыхъ, публицистичныхъ. Говоривъ, що яко спеціялистъ студіюе ту справу, що хотѣвбы щось о тôмъ написати, дôзнатись; хотѣвбы знати, чи тутъ нема соціялистôвъ и нигилистôвъ, чи соціялизмъ и нигилизмъ не вникае въ народъ, чи не ширится межи людомъ. Ударило се его — говоривъ менѣ Мирославъ Д. — що въ тутешныхъ соціялистичныхъ процесахъ выступали сыны селянъ, що отже пропаганда може пускати корѣнье мѣжь народъ. А що богато нашихъ людей ходитъ рôкъ-рôчно на заробки до Россіи, то легко моглобы статися, що такимъ чиномъ та пропаганда моглабы перенестися и мѣжь народъ въ Россіи. Я ему сказавъ, що нема чого обкидатись, що у насъ народъ моральный, религійный, богобоязливый, що соціялистична и нигилистична пропаганда не мае тутъ поля... Предс. Чи не просивъ васъ Мирославъ Добряньскій, щобы ему подавали якѣ вѣдомости, вѣсти, донесеня о соціялистахъ и нигилистахъ? Обжал. Просивъ мене, щобы я ему описавъ свои погляды въ тôй справѣ. Я ему ôтповѣвъ, що не маю на се часу, бо я занятый и господарствомъ и иншими литературными працями, — и я ему нѣчого не написавъ.

Предс. О чѣмъ же еще була розмова? Обжал. Мы говорили о литературѣ. Пытавъ мене о станъ нашои литературы. Я поклонивъ ему нашъ станъ литературы, що она мало помаль щоразъ бôльше розвивася, двигаеся, що есть у насъ много, за много газетъ; говорили мы о потребѣ фузіи газетъ. Оттакъ говоривъ я ему о просвѣтѣ народа, о популярнôй литературѣ. — Вы тамъ въ Россіи — кажу ему — не беретесь до просвѣты народа; народъ у насъ темный. Мы тутъ у насъ працюемо, у насъ вже дуже богато книжокъ для народа, — се и у васъ придалосьбы, якъ бы вы пускали нашѣ книжки черезъ границю. У мене есть цѣлый складъ моихъ книжокъ популярныхъ, мôгбы я ихъ тамъ розпродати. На те ôнъ менѣ каже: „се не може бути: у васъ конституція — у насъ абсолютизмъ, у васъ унія — у насъ православіе; вы пишете о нашôй радѣ державнôй, о соймахъ, о радахъ повітовыхъ, о свобôднôмъ житю — а се не може бути у насъ, щобъ такѣ книжочки йшли межи народъ, бо се розбуджуе думки...“ Я его спытавъ, чомужь не допускаютъ въ Россіи нашихъ книжокъ навѣть до интелигентныхъ людей? — отъ я самъ бувъ выславъ мои книжки „Науку“ моимъ знакомымъ въ Россіи, просили мене о то, я выславъ, а книжки звернено зъ россійскои границѣ и написано: Refuse! Ôнъ казавъ менѣ, що постараеся о то, щобы сего не було, щобы мои книжки пускали черезъ границю до интелигентныхъ людей, — що выеднае имъ дебитъ. Предс. Чи Мирославъ Добряньскій бачився въ Скалатѣ съ вашимъ сыномъ Володимиромъ? Обжал. Нѣ. Предс. Чи знавъ его? Обжал. Нѣ, с. е. ôнъ тôлько пытавъ мене о мою родину; я сказавъ ему о моихъ дѣтяхъ, говоривъ ему, що маю сына Володимира, котрый скôнчивъ теперь гимназію, мае велике замилованье для языкôвъ, що я думаю его дати на философію. Предс. Чи була яка бесѣда о якôй запомозѣ, о стипендіи для сына? Обжал. Нѣ — не було жадной.

Предс. Довго бувъ Мирославъ Добр. у васъ въ Скалатѣ? Обжал. Кôлька годинъ; того самого дня ôтъѣхавъ. Предс. Куда ôтъѣхавъ? Обж. До желѣзницѣ; говоривъ, що ѣде ôтвідати родичѣвъ. Предс. Чи говоривъ може, що хоче объѣздити Галичину? Обжал. Нѣ; згадавъ менѣ тôлько въ розмовѣ о тутешныхъ и заграничныхъ знаменитостяхъ; еще говоривъ о соціялистахъ, що краковскѣ мусятъ бути сынами львôвскихъ и просивъ, щобъ я свои погляды переславъ ему письменно. Я ему ôтмовивъ, бо я мавъ иншій працѣ. Предс. представляе обжалованому суперечнôсть его теперѣшныхъ зôзнанъ съ зôзнанями въ слѣдствѣ. — Для чого вы въ слѣдствѣ нѣчого не говорили о Мирославѣ, що пирались его знакомства, и доперва, коли вамъ предложено доказы, що Мирославъ бувъ у васъ, признали вы, що справдѣ бувъ. Обжал. Бо ôнъ просивъ мене о тайну, щобы я нѣкому о тôмъ не говоривъ. Предс. А се для чого? Обжал. Зъ обавы передъ терористами; сказавъ, що мобы непріемности, що скоро се сталобы загалу звѣстнымъ, то не можнабы дôйти до жерелъ нигилизму и соціялизму.

Предс. Чи вы переписувались съ Мирославомъ Д.? Обжал. Я писавъ до него раз, щобы менѣ выстарався о viso на пашпортъ до Варшавы, бо годѣ було сего допроситись. Въ тôй самôй справѣ пашпортовôй писавъ я такожъ впростъ до министра „иностранныхъ дѣлъ“. Я хотѣвъ въ Варшавѣ ôтвѣдати мою дочку, котра есть у о. Цыбыка. До Россіи не хотятъ священикамъ визувати пашпортôвъ, (щобъ не перекрадались Єзуиты), и я вже другій разъ все за пізно дôстававъ viso.

Предс. Для чого вашъ сынъ Володимиръ бувъ въ Чертежи? Обжал. Ôнъ бувъ слабый на груди, лѣкарѣ радили ему ѣхати въ горы, а я хотѣвъ его выслати до Доры до Т. Блоньскои, але ôттакъ пригадавъ я собѣ на Ад. Добряньского, що ôнъ вже неразъ запрошувавъ мене и сына до Чертежа. Тожь выславъ я теперь бодай мои сына. Предс. И довго ôнъ тамъ бувъ? Обжал. Щось около двохъ недѣль. Предс. Якъ знаешь зъ его власныхъ зôзнань, бувъ ôнъ тамъ може 5—6 день. Обжал. Але на подорожи бувъ около 2 недѣль и вернувъ значно здоровшій. Предс. Чи писали вы въ тôмъ часѣ листъ до Чертежа? Обжал. Я пôславъ листъ съ грôшми для сына. Предс. На чію адресу? Обжал. На адресу п-нѣ Ольги Грабаръ. Предс. Чомужь не на адресу сына и зъ ôтки вы знали, що тамъ єсть п. Грабаръ? Обжал. Я се дôзнався, здаеся мабуть ôтъ п. Геровского во Львовѣ, а може бути и самъ Мирославъ згадувавъ менѣ о тôмъ. Я писавъ на еи руки, щобъ листъ певнѣйше дôйшовъ. Предс. Чи одержали вы якій листъ ôтъ Мирослава Д.? Обжал. Одинъ листъ зъ Чертежа. Предс. О чѣмъ? Обжал. Мирославъ Добряньскій писавъ, що выробитъ субвенцію для сына Володимира. Предс. Зъ ôтки жь нѣ зъ сего нѣ зъ того приходитъ Мирославъ

...ому арештованю, коли, якъ ся вы передъ хвилею самі сказали, наша розмова съ нимъ въ Скалатѣ ...ужаджала его до такои преснѣнціи съ якою ...ибудь судовною? Обжал. Може Миросльавъ Д. говорив ще о тôмъ съ Володимиромъ въ Черновцяхъ. Прокур. Чи вы знали о тôмъ, що вашъ Володимиръ побирає плату отъ Мирослава Д? Обжал. Я дізнався о тôмъ якъ пôзнѣйше ся грудня н. р. Предс. А якъ вы, за що бере грошѣ? Обжал. За якусь кореспонденцію до газетъ? Обжал. За якусь кореспонденцію я не знаю, бо не мѣшаюся въ дѣла дѣтей.

Обж. Марковъ писавъ до мене, що его стоять оскаржити умисноѣ фортифікацыи въ Залѣщикахъ, що писавъ въ тôй справѣ и о. Кенгиницкого, але той ему нѣчо не отвѣтилъ, очевидно якъ необразливому. Просивъ Марковъ, щобъ я отъ себе удався до о. Кенг. Я тôй часъ заѣхавъ до мене о. деканъ Глиньскій зъ Залѣщикъ. Я ему показувавъ листъ Маркова и пытавъ его, чи то правда, але о Гл. я о Залѣщикахъ сеть зъ початку грудня а Гликъ ще якъ ще грудня? Обжал. О намѣрѣ Гликъ ще якъ ще грудня? Обжал. О намѣрѣ Гликъ мені дано вже було звѣстно въ околици. — Отношенія о. Цихоновича въ справѣ фортифікацій Залѣщикахъ були згодні съ зізнаніями Маркова.

(*Конець будє.*)

ПЕРЕГЛЯДЪ ПОЛИТИЧНЫЙ.

Австрійско-Угорска Монархія.

(*Зъ внутрашнôй политики Австріи*) панує тепер загальна тишина: кôлька лишь соймôвъ на окраинныхъ провинціяхъ радятъ надъ своими крайними справами. Не дивно, що при такôй загальнôй тишинѣ процесъ львôвскій о зраду держави зъ однимъ зъ важнѣйшихъ фактôвъ обнятъ хвилѣ. Австрійскѣ газеты слѣдятъ пильно за ходомъ процесу. Рекрутація въ Босніи отбулася всюда безъ перешкодъ; цѣкава рѣчь, що нѣтъ много зголошуєся охотникôвъ. Въ Герцеговинѣ положенье загально поправилось, Австріяки вертаютъ въ свои селитьбы и складаютъ оружіе. Войска занятѣ фортифікаціями дорôгъ и важнѣйшихъ пунктôвъ стратегичныхъ въ краю. Въ краю запановує що-разъ бôльшій порядокъ.

ЗАГРАНИЦЯ.

Россія. Потвердилася вѣдомôсть, подана передъ кількома днями, що въ Петербургѣ вынуто на дѣйствіи Васильевскій Островъ одинъ зъ на улици Фурнари другій кружокъ нигилистôвъ. Арештовано много особъ. „Gazeta Lwowska“ одержує телеграму зъ Петербурга, що тамъ арештоваными знаходится такожь одинъ зъ провідникôвъ терористôвъ, офіцеръ отъ маринерии, Островскій. Приготовувано замахъ на одно изъ членъ порепацыи въ Москвѣ. При ревизіи у Островского знайдено планъ катедры коронацыи въ Москвѣ и принесъ выготовлювання новыхъ гекульгуючихъ бомбъ. На Васильевскôмъ Острові знайдено 80 фунтôвъ такихъ бомбъ. До кружка нигилистôвъ въ Петербургѣ послужило арештованые підорѣнныхъ офіцеровъ въ Ренели.

Министеръ справъ внутрѣшныхъ выдавъ отнову до губернаторôвъ, котрою чинитъ ихъ отвѣтальными за всякѣ погромы жидôвъ и въ загалѣ за всяку антижидôвску демонстрацію.

Графъ Игнатьевъ уступаючи зъ свого становища, прощався съ урядами министерства внутрѣшныхъ дѣлъ и при тôмъ случаю выголосив промову, въ котрôй насамперѣдъ подякувавъ чиновникамъ за ихъ помôчь и сповдѣланье а потôмъ сказавъ: „Становище министра внутрѣшнихъ дѣлъ дуже тяжке и отвѣчальне. И лишь тôй, кто правилъ самъ робити и трудитися, може оцѣнити нашѣ труды и усердность, мои панове. Я служивъ съ вами одинъ рôкъ. За такôй короткій часъ не можна було зробити щобудь значнѣйшого въ такъ важнôмъ урядѣ. Але и противу того невеликого часу, якъ намъ знѣтно, можемо пожиточного здѣйсно, пôдготовлено и розпочато.“

„Новое Время“ доносить о намѣреныхъ реформахъ науки въ россійскихъ университетахъ. И такъ: На математичныхъ факультетахъ мають бути устроєні окремѣ техничні отдѣлы для студентôвъ укôнчившихъ курсъ а желаючихъ вступити на специяльні закады. Професоры университету будуть могли обавляти выклады або практичні заняття съ студентами не лишь зъ того предмету, котрого они катедру занимаютъ, але такожь зъ другихъ предметôвъ. Факультеты будуть укладати що року планъ выкладôвъ зъ всѣхъ предметôвъ; тôй планъ буде затверджуватися министеромъ. Студентамъ буде позволено ихъ волѣ вибирати ті предметы, якѣ они уважаютъ пожиточными. Студенты будуть могли выдавати лиценціатскѣ выклады професорôвъ лишь пôдъ тôмъ условіемъ, що увôйдуть въ продажь.

Німеччина. Мы вже доносили о судьбѣ блискавично убитого проекту о монополи на тютюнъ, въ берлинскôмъ парляментѣ. Проектъ тôй, якъ звѣстно, отклонувъ парляментъ большôмъ большістю голосôвъ. Підчасъ дебаты самъ виголосивъ самъ Бисмаркъ мавъ дві бесѣды за монополемъ. Але якъ звичайно, такъ и симъ разомъ Бисмаркъ въ своихъ бесѣдахъ запускався въ политику, длятого то особливо перша его бесѣда мае пôдъ тымъ взглядомъ навѣть историчне значенье. Повнаше наводимъ дотычный уступъ его бесѣды.

„Мы предложили парляментови монополь, — говорилъ кн. Бисмаркъ, — бо мы уважаемъ ся корестнымъ и потребуемъ его отклненя, щобы показати, що мы черезъ тое не дамо застрашитися. О популярнôсть я не дбаю. Я жадаю свободы и дѣлаю по гадячи на те, що подобаєсь выборцямъ, не гадячи на фракційнѣ и льокальнѣ вгляды. Такожь не далекій той часъ, коли монополь станеся популярнымъ. Говорится о робôтникахъ. Говорится, що монополь тютюну зъабсорбує теперішнôй индустрія 110.000 робôтникôвъ, а коли такъ, то чому вы не говорите о робôтникахъ въ промыслѣ желѣза, котрыхъ пожертвовано передъ кількома роками мольхови свобôдной торговлѣ. Слово „соціализмъ“ мене не перестрашує; такожь освобожденье селянъ черезъ Штайна и Гарденберга було соціялистичне. Мы мусимо въ загалѣ додати державѣ кôлька каплъ соціялистичнои олиды. Скôлько краплъ, не знаю, але на всякій способъ будôвъ великимъ недбальствомъ не стремѣти сегодня до реформы. Коли я говорю за монополемъ, то предкладаю вамъ тую одну дорогу; а вы предсѣ можете выбирати. Коли ôткинете монополь, то зъ того не выйде жадна непріязнь. Я пересвѣдченый, що та думка таки наконецъ пробье собѣ дорогу. Черезъ ôткиненье проекту вы не усунете разъ на завсѣгды анѣ питаня тютюневого, анѣ реформы; правительство не дасться збити зъ своеи дороги. Непереведенье монополю тютюневого буде дуже болѣти цѣсаря, але я не перестану шукати средствъ, щобы улегшити терпѣня моихъ співобывателѣвъ. Я бачу себе передъ обручомъ фракцій, котрѣ або зовсѣмъ не хотятъ попирати правительство, або лишь пôдъ условіями. Мы моглибы мати пôдпору у гдякои фракціи, колибъ мы ôтдалися въ ея службу, колибъ мы схотѣли пôйти до либеральнои Каноссы. И Генриха IV. примусивъ центрифугальный елементъ пактувати съ порожою силою. Колибъ ôнъ бувъ упокорився передъ великими и сецесіонистами, ахъ, що, передъ низшо-саксонцями, — то до Каноссы не потребувавбы бувъ вандрувати.

Німеччина єсть роздѣлена на 25 суверенныхъ державъ; а тіи знову розсѣканѣ на численнѣ фракціи. Правительство стоитъ независимо супротивъ того фракційного партикуляризму, але навѣть колибъ одна партія прійшла до правительства, то и тогды вамъ нѣчого не помогло бы. Въ Німеччинѣ не можливе жадне правительство партійне; хороба фракційна єсть лихомъ, котре мы терпимо и мабуть черезъ него загинемо. Кто не чує въ собѣ политичного покликаня заступати одиноцѣльнôсть державы, тôй вступає до якои фракціи и мае еще тую выгоду, що не потребує мати жаднои власнои думки, бо все значитъ — число членôвъ. Але зъ другои стороны выходитъ велика шкода для нашихъ политичныхъ отношень, коли кажеся: фракція мае першеньство передъ державою. Я вже не маю анѣ силы анѣ охоты розломити той фракційный обручъ; я вдоволеный, коли я сповнивъ свôй обовязокъ. Я сходжу тогды зъ сцены и переходжу въ ролю зрителя, котрый знае, якъ дѣла розвиваются, и мôй судъ мае якъ-разъ стôлько вартости, що судъ кождого иншого. Що вы дозволяєте, то дозволяєте не менѣ; але державѣ. Вы можете питати: Що примушує того слабого старця продовжати дальше свои змаганя? Ну, я чиню те лишь зъ личныхъ обовязкôвъ, якѣ я винен монархови; менѣ предсѣ, ей Богу, лучше на селѣ, якъ межи вами, хочь якѣ вы вѣчлиѣ (веселôсть). Въ р. 1877 обіцяно менѣ дати позволенье ôтойти. Прійшовъ р. 1878. Коли я по атентатѣ Нобилинга побачивъ мого пана и короля лежачого въ крови, тогды я сказавъ собѣ, що я противъ волѣ короля, котрый житье свое жертвувавъ, не пôйду зъ его службы. Друга рѣчь, котра мене вдержує, се то, що я съ обавою гляджу въ будучнôсть. Наша безпечнôсть основана на династіи; она єсть тымъ скрѣпляючимъ китомъ єдности монархіи. Тая єдиôсть дае намъ повагу за границею. Передъ небезпеченьствомъ заслонятъ насъ лишь династіи; я вѣрю, що династіи заховаютъ политичну и военну єдиôсть и тымъ убезпечуть державу передъ небезпеченьствами, якѣ моглибъ спровадити фракціи въ парляментѣ. Я васъ взываю, панове, покиньте идеи фракційнѣ а майте на оцѣ идею національну“.

Сербія. Король указомъ уповажнивъ министра справъ внутрѣшныхъ предложити скупштинѣ проектъ ограниченя свободы печати. Якъ видко, починаєсь вже въ Сербіи реакція.

Конференція въ справѣ египетской. Мимо протесту Порты всѣ державы згодилися на конференцію въ Константинополи. Державы дали мандаты своимъ амбасадорамъ брати участь въ конференціи. Перше засѣданье мае ôтбутися дня 22 с. м. Конференція мае взяти пôдъ обраду справы, котрѣ дотыкаютъ лишь Египту; всякій другѣ справы выключенѣ.

НОВИНКИ.

— **Въ справѣ адресôвъ вѣрности галицко-руского духовеньства.** „Gazeta Narodowa“ зъ ôткись довѣдуєся, що руске духовеньство въ цѣлôй Галичинѣ пôдписує адресъ вѣрности для Риму и Вѣдня, щобъ тымъ чиномъ, пôсля информаціи тои газеты, задемонструвати противъ ôтдания оо. Василіянъ пп. демонструвати противъ ôтдания оо. Василіянъ пп. сполитакъ и противъ львôвскому процесови. Тая вѣдомôсть, хочь якъ низше покажемо, неправдива, дуже не на руку „Gazet-ѣ Narodow-ôй“ и она съ безпамятною злобою и безстыдностью голосить, що адресамъ вѣрности руского духовеньства не повѣрятъ анѣ въ Вѣдни анѣ въ Римѣ, бо ту и тамъ теперь иншѣ люде. „Мы знаемъ, кличе „Gaz. Nar.“, якъ то пишутся такѣ адресы!“ — Мы зъ своеи стороны мусимо заявити, що не маемъ вѣдомости о тôмъ, щобы галицко-руске духовеньство пôдписувало якѣ адресы вѣрности до Риму чи до Вѣдня. Впрочѣмъ, хотяйбы и объявилась була ту и тамъ охота до посыланя куда не будь якихъ тамъ адресôвъ, заховуючихъ Римъ чи Вѣдень о вѣрности, то теперь по заявленю п. прокуратора Гиртлера на розправѣ судовôй всякѣ адресы показалиибы злишними. П. прокураторъ выразно сказавъ въ отповѣди на замѣтъ п. дра Пенрицкого, що актъ обжалованя подае въ подозрѣнье льояльнôсть лишь одинацяти особъ, сидячихъ на лавѣ обжалованыхъ, а не льояльнôсть цѣлого народу руского. А понеже актъ обжалованя дотыкае такъ политичнои якъ и религійнои стороны, то п. прокураторъ признаючи льояльнôсть цѣлого галицко-руского народу признавъ тую льояльнôсть такъ пôдъ взглядомъ политичнымъ, якъ и религійнымъ. По такôмъ заявленю п. прокуратора очевидно упадае потреба якихъ небудь адресôвъ. Такъ само думае и загалъ нашого духовеньства, котре нѣколи не дало поводу до якого небудь пôдозрѣня чи недовѣрія въ его льояльнôсть политичну чи церковну. Що такъ дѣйстно єсть, о тôмъ пересвѣдчує насъ ôтбувшійся недавно зборъ священикôвъ деканату городенецкого. На соборчику городенецкого деканату ухвалило цѣле деканальне духовеньство не пôдписувати жадного адресу вѣрности, бо се значилобъ имонити въ самыхъ собѣ якусь нельояльнôсть, тымчасомъ духовеньство не почувасся до найменшои вины въ якôмъ взглядѣ. Священьство отже городенецкого деканату поручило своему деканови, котрого высылае яко ôтпоручника на зъѣздъ деканôвъ до Львова, щобы тамъ заявивъ, що слѣдує: „Зобраний ôтцѣ деканату городенецкого ухвалили одноголосно не пôдписувати адресôвъ вѣрности, позаякъ не почуваются до жадной вины, котра заколебалабы ихъ вѣрнôсть; адресы послужилибъ лишь нашимъ противникамъ до насмѣшокъ. (Оно такъ и сталося вже въ „Gazet-ѣ Nar.“ *Ред.*). Але мы пôдпишемо два пропамятнѣ письма (меморіялы), одно до Риму, друге до Вѣдня; въ тыхъ меморіялахъ высказемо нашѣ кривды и будемъ просити о охорону нашихъ правъ.“ Въ кôнци уповажнили мы нашого декана, щобы порозумѣвся съ другими деканами, чи не можнабы выготовити пропамятне письмо, котре пôдписалибъ всѣ деканаты.“

— **Гр. Делля Скала** внôсъ бувъ въ второкъ сего тыждня прошенье до львôвского краевого суду карного, розправу въ его процесѣ прасовôмъ о образу чести противъ о. Качалы и Володимира Барвѣньского ôтложити зъ 28-го лат. черпня на пôзнѣйше. Отложеню розправы спротивилась противна сторона, именно адвокатъ дръ Люкъ, защитникъ о. Качалы, и Володимиръ Барвѣньскій. Изба радна рѣшила не прихилитись до прошеня гр. Делля Скалѣ, — розправа отже ôтбудесь таки 28-го лат. черпня.

— **Мисія духовнѣ въ Коссôвщинѣ.** Священики коссôвского деканату рѣшили дня 4 (15) Черпня на соборчику въ Барвѣнковôй устроювати въ своѣмъ деканатѣ духовнѣ мисіи, въ бôльшѣ храмовѣ праники. Яко мисіонерôвъ проповѣдникôвъ выбрано оо.: Т. Лѣсевича зъ Старыхъ Кутъ яко предсѣдателя; Т. Коржиньского зъ Жабя; Л. Бѣлинкевича зъ Красноилы; І. Бѣлоуса зъ Бѣлоберезки; В. Пасаповича зъ Жабя-Ильця; З. Романовского зъ Ростокъ; І. Назаревича зъ Ясенева и М. Колянковского зъ Кутъ. Митрополичій ординаріятъ удѣлнвъ свое архіерейске благословеніе всѣмъ участникамъ тыхъ мисій и поручивъ завѣдомити о тôмъ п. к. старостве въ Коссовѣ.

— **Бар. Бенъ**, шефъ генерального штабу подорожуючи по Галичинѣ принявъ гостину у руского священика о. Левицкого въ Сѣнцѣ, пов. калуского, а ôтъѣздячи жертвувавъ на церковь въ Сѣнцѣ 11 зр.

— **Зъ Залозець** пишутъ намъ: Великій клопôтъ мають Русины отъ тутешнымъ почмайстромъ; не хоче анѣ выдавати рускихъ друкôвъ анѣ писати по руски. Я подававъ два разы до дирекціи почтъ жалобу на почмайстра и доперва на другу жалобу дôставъ я письмо слѣдуюче: Ч. 7123. До Честного гр. к. Уряду приходского въ З. На жалобу зъ дня 6 червня с. р. Ч. 83 увѣдомляєся честный Урядъ приходскій, що декретомъ зъ дня 12 мая с. р. Ч. 8454 наказано ц. к. урядови почтовому въ Залозцяхъ, щобы тойже дотычно уживаня рускихъ друкôвъ, пôсля приписôвъ правныхъ и отвѣтно вымогамъ публики точно поступавъ. Львôвъ 9 червня 1882. Навраталъ“. Симъ письмомъ дирекція почтъ дае наказъ почмайстрови поступати пôсля приписôвъ. Почмайстеръ вже теперь дае рускѣ друки, але не хоче на нихъ писати по руски — выразно повѣдае „Ja nie będę pisać po ruski, niech książe skarży mię do Dyrekcyi“. (На те єсть радъ — удатись отъ новою жалобою до дирекціи почтъ. *Ред.*)

— **Зъ Долгомостискъ** пишутъ намъ: Спѣшимо подѣлитись радôстною вѣстею съ Вами, а именно, що у насъ дня 18 с. м. отворено читальню голосно за отараньемъ двохъ господарѣвъ Ивана и Стефана Цьорухôвъ. До читальнѣ вступило вже надъ 40 членôвъ.

— **Жидамъ въ Россіи** и прочимъ нехристіянамъ заказано обнѣщеными вже царскимъ указомъ торгувати всякими церковными потребами.

— **Сиротоваше.** Загальный зборъ товариства „бурсы св. Іоана Крестителя“ ôтложено зъ 29 лат. черпня на 3 лат. липня о 5 годинѣ пополудни. Отъ Выдѣлу. *А. Торонский.*

— (**Дрôбны вѣсти.**) Въ Петербургѣ умеръ сими днями писатель Сологубъ. — П. Володимиръ Заранскій, родомъ зъ Сороки, получивъ степень доктора правъ на львôвскôмъ университетѣ. — Старѣ 5-гульденовѣ банкноты будуть принимати ся въ обѣгу еще лишь до кôнця сего мѣсяця; 10-гульденовѣ банкноты до кôнця сего року.

Вѣсти епархіяльнѣ.

Зъ Архіепархіи Львôвскои.

Душпастирскѣ посады одержали оо.: 1) Михаилъ Царь, завѣдатель Сорокъ, дек. цирецкого одержавъ завѣдательство Любѣня, дек. городецкого; 2) Іоанъ Джулинскій парохъ Полотни одержавъ ex currendo завѣдательство Подусова; 3) Талѣй Галайчукъ одержавъ завѣдательство капелянія въ Глинкахъ; 4) Евгеній Андруховичъ одержавъ завѣдательство капелянія въ Долгôмъ; 5) Климентій Дзеровичъ одержавъ ex currendo завѣдательство Чанижа.

На конкурсъ розписанѣ слѣдуючѣ опорожненѣ посады: 1) парохія Дмитрôвъ, дек. холмского, надана цѣсарского; 2) Капелянія Виткôвъ, дек. холоѣского, надана приватного; 3) парохія Любѣнь, дек. городецкого, надана приватного; 4) капелянія Сѣлець, дек. бучского надана приватного. Речинець вношеня подань на всѣ чотыри посады до дня 7. лат. вересня с. р.

Презенту получили оо. 1) Михаилъ Мармаровичъ на капелянію Ильмье, дек. перегинского; 2) Теофиль Бородайкевичъ на капелянію Городище, дек. тернопôльского.

Упокоились оо. 1) Іоанъ Дутковичъ, парохъ зъ Любѣня, упокоився дня 2. червня; 2) Григорій Нѣньскій, капелянъ зъ Виткова, упокоився дня 6 червня с. р.

Завѣдательство въ Любѣни, дек. городецкого одержавъ о. Антоній Стефановичъ.

Вѣсденъ съ *душпастирство:* о. Іоаннъ Глиньскій въ завѣдательство Подусова, дек. кзрайского.

До испыту конкурсового припущенѣ оо.: Іоанъ Гордієвскій; 2) Ант. Стефановичъ; 3) Емил. Дольницкій; 4) Іоанъ Ярымовичъ; 5) Касіянъ Куницкій; 6) Яковъ Вергановскій; 7) Іоанъ Подлѣсецкій; 8) Григорій Воєвôдка; 9) Діонизъ Елисеевичъ; 10) Мих. Царь; 11) Густавъ Дроздовскій; 12) Іосифъ Панасевичъ; 13) Конст. Ярымовичъ; 14) Юліянъ Серочковскій; 15) Евгеній Левицкій; 16) Іоанъ Глиньскій; 17) Іоанъ Сподарыкъ; 18) Теодозій Андиковичъ.

Новѣ посады для приватныхъ сотрудникôвъ платныхъ зъ религійного фонду крыются въ Барыши дек. бучацкого и въ Заваловѣ, дек. Підгайцкого.

Позвалу удѣлити на найблизшôмъ соборчику декану и священикамъ городецкого деканату за точну управу жертвами для вдовично-сиротиньского фонду, — ухвалила консисторія.

Зъ Епархіи Перемыскои.

Презенту получили оо. 1) Николай Котысъ, завѣдатель парохіи въ Райскôмъ, дек. загаринцкого, получивъ презенту на тужъ парохію; 2) Василій Цюкъ, завѣдатель капелянія въ Балычахъ получивъ презенту на тужъ капелянію.

Душпастирски посады. О. Іоанъ Рыбачевскій, приватный сотрудникъ въ Жаталовѣ, дек. олесницкого одержавъ завѣдательство парохіи въ Нагачевѣ дек. яворôвского,

Личный додатокъ зъ фонду религійного по 100 зр. на три роки одержавъ о. Іосифъ Мерекъ, парохъ въ Грабю, дек. лукольского.

Упокоились оо.: 1. Мих. Гаврышкевичъ, парохъ въ Нагачевѣ дек. яворôвского упокоився дня 22 мая с. р. въ 75 роцѣ житя а въ 45 священьства; 2. Іоанъ Ганкевичъ, парохъ въ Краковцѣ, дек. яворôвского упокоився дня 11 червня с. р. въ 68 роцѣ житя а въ 42 роцѣ священьства; 3. Павелъ Жегестовскій, парохъ въ Тѣнôй дек. балигородского упокоився дня 24 мая с. р. въ 72 роцѣ житя а 50 роцѣ священьства. — Вѣчна имъ память!

Конкурсъ съ речинцемъ для вношеня подань до 2 вересня с. р. розписаный: 1) на парохію Нагачевѣ дек. яворôвск.; 2) на пар. Тѣсна дек. балигородского и 3) на кап. Щирець дек. любачевского.

ПОСМЕРТНѢ ВѢСТИ.

— ✝ **О. Павло Ясницкій**, професоръ и катихитъ гимназіяльный въ Самборѣ, посолъ краевого сойму зъ курія сельскихъ громадъ турчанского повѣту, бувшій членъ рады повѣтовои, членъ „Народного Дому“, предсѣдатель филія товариства имени Качковского упокоився дня 8 (20) червня с. р. въ 59 роцѣ житя а 34 священьства. Покôйный бувъ загально поважаный не лише ôтъ своихъ але и ôтъ чужихъ; бо бувъ ôтзначувався яко катихитъ великимъ тактомъ и дбавъ по ôтцѣски о шкôльну молодѣжь — яко Русинъ бувъ знѣтный изъ своего твердого, постôйного характеру и щирого патриотизму — яко посолъ соймовый выступавъ бувъ часто и смѣло, на нѣкого и нѣчо не оглядаючись, въ оборонѣ правъ народныхъ, яко защитникъ справъ селяньскихъ и бувъ однымъ зъ тыхъ немногихъ послôвъ рускихъ, що вповнѣ зрозумѣвъ свои довжности посольскѣ и скликувавъ своихъ выборцѣвъ, зносився зъ ними и складавъ справоздання изъ своеи посольскои дѣяльности. Черезъ смерть покôйника понесла Русь необчислену страту. Вѣчная ему память!

Процесъ Ольги Грабаръ и тов.

Переслуханье Олексы Залусного и Ивана Шнундера, котре розпочалося въ середу а скінчилося въ четверъ, надало цѣлôй розправѣ характеръ розправы въ рускôмъ языцѣ, бо не тôлько обжалованій, але и предсѣдатель, вотанты, прокураторъ, защитники и судіи присяжні — всѣ говорили по руски. Обжалованый о. М. Огоновскій заявляє (по увазѣ судіи присяжного Тшемеского, що судіи присяжні думали, що обжалованій будуть говорити по россійски и тому заявили, що не розумѣютъ сего языка), що бнъ, колибъ бувъ се знавъ, бувбы говоривъ по руски, бо по россійски навѣть не умѣю говорити. Прочі обжалованій ôтповѣдають и дальше по польски. Въ четверъ о 10 год. розпочалося переслуханье о. Наумовича, котрого постать звертає на себе загальну увагу и цѣкавôсть. О. Наумовичъ ôтповѣдає зъ початку, якъ всѣ обжалованій, стоячи, потôмъ дозваляє єму предсѣдатель усѣсти. О. Наумовичъ говоритъ тихо, такъ що тяжко дочути слôвъ, а предсѣдатель неразъ мусить повторяти єго ôтповѣдь. Съ часомъ однакожь голосъ о. Н. оживлялся, стає голоснѣйшимъ; часами говоритъ съ патосомъ. Гестикуляція оживлена. Вся авдиторія слухає съ великою увагою. Въ пятницю почалося ôтчитуванье листôвъ и письмъ о. Наумовича. Мѣжь иншими представляє предсѣдатель зъ ряду письмъ — манускриптъ брошуры п. з. „Клеветникамъ восточной церкви." Дръ Лубиньскій вносить, щобы не ôтчитувати сего манускрипту, бо о. Наумовичъ самъ бувъ ôткликавъ єго печатанье. Прокураторъ обстає при ôтчитаню, вносить однакожь, щобы при ôтчитаню сего манускрипту була явнôсть выключена. Предсѣдатель заявляє, що о тôмъ рѣшитъ судъ пôзнѣйше. Дальше представивъ о. Наум. майже въ цѣлогодиннôй промовѣ історію уніи и ôтношеня обохъ обрядôвъ, котрый то вывôдъ выслухано съ загальною увагою. Зъ помежи дальшихъ письмъ представляє предсѣдатель обжалованому листы єго сына Володимира до Мирослава Добряньского. По прочитаню сихъ листôвъ заявляє о. Наумовичъ: „не сподѣвавсь я сего", а що до дальшихъ кореспонденцій дає ôтповѣдні поясненя. — Нынѣ въ суботу рано переслухувано дальше о. Наумовича. Прокураторъ, защитники, вотанты и судіи присяжні по черзѣ задають обжалованому численні питаня. Мѣжь иншими заявляє о. Наум., що єсть австрійскимъ панславистомъ, що панславизмъ зродився въ Австріи, а що Россія еще р. 1848 переслѣдувала щирый панславизмъ, якъ се показує увязненье Шевченка, Кулѣша и Костомарова задля „Кирило-Методіевского товариства". Обжалованый и вся руска праса стоитъ въ опозиціи; та опозиція має довести до згоды. Обжалованый заявляє, що все бувъ за згодою съ Поляками, що одинъ зъ першихъ пôдписавъ внесенье Лавровского о згоду, а хочь ôттакъ робивъ опозицію, то се тôлько для згоды. Конець уніи повинні сынати Русины и Поляки разомъ, а не одні Поляки, на конець повиненъ ити Смолька разомъ съ Качалою, а не одинъ Смолька. Обжал. выступавъ лише противъ тои партіи Полякôвъ, котрі хочуть знищити Русинôвъ. — На переслуханю о. Наумовича закôнчилось переслуханье обжалованыхъ, по чѣмъ предсѣдатель приступивъ до поступованя доводового. Першого свѣдка переслухано о. дра Єр. Костецкого зъ Збаража, потôмъ Францѣшка Гарвулиньского и Савчучиньского, мѣщанъ зъ Збаража, а потôмъ о. Дмитрієвича и крыл. М. Малиновского.

(Надôслане.)

— **Отъ віденьского товариства „Січь"** одержуємъ съ прошеньемъ до помѣщеня слѣдуюче письмо:

„Пôдчасъ процесу, котрый теперь у Львовѣ ôтбувався, зôстали ôтчитані доносы Володимира Наумовича и листы Мирослава Добряньского, котрі моглибы товариство „Січь" представити въ неправдивôмъ свѣтлѣ. Выдѣлъ товариства чуєся проте зъобовязанымъ запротестувати противъ неправдивымъ доносамъ, якобы товариство наше розвивало агитаціи соціялистичні або стояло въ ôтношеняхъ съ кимъ небудь за границею. Такъ само зовсѣмъ ложнымъ єсть доносъ, мовльбы то до „Січи" удавався якійсь нигилистъ зъ Москвы або убôйця ген. Мезенцева. — Все тоє свѣдчатъ если о нѣчѣмъ бôльше, то що найменше о великôй несовѣстности Володимира Наумовича, котрый безъ найменшои пôдставы доносивъ зовсѣмъ неправдивѣ рѣчи на цѣле товариство и на поодинокихъ єго членôвъ.

Въ надѣѣ, що Свѣтла Редакція въ интересѣ правды зволитъ помѣстити се наше спростованье, зôстаємъ и т. д"

У Вѣдни дня 18 червня.

Выдѣлъ товариства „Січь".

Нынѣшне ч-ло „Дѣла" выдаємо въ 1½ аркуша.

Товариство „ПРОСВѢТА"

при зближаючихся испытахъ въ школахъ народныхъ подає до вѣдомости Радъ школьныхъ, священикôвъ, катихитôвъ, учителѣвъ и родичѣвъ, що книжки зъ накладу товариства, приволені Радою школьною **на премія** для ученикôвъ, красно оправлені, можна набути въ канцеляріи товариства, улиця краковска ч. 14, по слѣдуючôй цѣнѣ:

Перекотиполе	20	кр.
Ластôвка	22	„
Добре роби, добре буде	19	„
Розказы про силы природы	22	„
Оповѣданя о житю св. Бориса и Глѣба	22	„
Повѣстки для дѣтій	27	„
Сестра	17	„
Байки	24	„
У пропасть дорога ховзка	30	„
Зоря	24	„
Звѣрята шкôдні и пожиточні	42	„
Молитвенникъ народный	20	„
Исторія Руси Ч. I	27	„
Исторія Руси Ч. II.	25	„
Исторія Руси Ч. III	30	„
Паша, душа въ господарствѣ	37	„
О корыстнôмъ ужитю неужиткôвъ	24	„
Де-що про здоровлє	22	„
Житье св. Кирила и Методія	24	„

Всякі замовленя высылаютъ ся скоро и точно.

(3—7)

Подяка.

Въ имени слухачѣвъ львôвскои техники складаємо прилюдно сердечну подяку Впреп. сѣвѣтникови консисторскому, о. Паллягову и Пр. сотрудникамъ за ласкаве ôтправленье поминального богослуженя за упокôй души нашого товариша и асистента геодезіи бл. п. Олександра Тиховского. Рôзножъ складаємо сердечну подяку Вп. пп. питомцемъ руского духовного семинаріи, що зволили ласкаво причинитись своимъ спѣвомъ до пôднесеня того сумного торжества.

У Львовѣ 20 лат. червня 1882. *Комитетъ.*

Ф. Д. НОВИЦКІЙ

улиця Галицка ч. 52

поручає свою щедро въ свѣжій корѣнній товары заосмотрену торговлю.

Якъ такожь

Портеръ. Вино. Пиво. Конякъ, Горѣвку, Розолисы

такожь

ОКРЕМУ КОМНАТУ

ДО СНѢДАНЬ.

(Замовленя зъ провинціи залагоджує набстараннѣйше ôтворотною почтою и числячи все якъ найтаньше.)

2—4

Переписка Редакціи и Администраціи

Вп. Н. В. въ Стрыю. За с. ф. до тыждня сеть заплачено 6 зр. ще съ тымъ, що ми ужь слали 17 черпня. *Всч. о. А. Л. въ Обертонъ.* Дня 19 сѣчня одержали мы Вашій грошѣ и передали всѣмъ, кому слѣдувало, отже и обществу Кіевскому, на що маємо квитъ п. Ямпъ. *Вп. А. Л. въ Балигородѣ.* Отъ коли посылаєте Вамъ „Библ. пов."? — Предплата — хочь ¼ річна — мусить бути зъ горы зложена.

Щасливо до Бравншвайгъ!

Державою гарантована, на 6 класъ подальшои **93 герцегска бравншвайгска Льотерія краєва** розпочинає для гурта цѣсарства, бо нижь мои **100.000** льосôвъ з предѣ **50.000** выгравыхъ, отже належна льосôвъ мусить выграти.

Нема тутъ мѣсця вычисляити тѣ **многі и великі** выгранй, котрі въ тôй льотеріи прекладъ льосôвъ; о тôмъ переконаємо кождый гурть корзучи **урядовый** плянъ льотерійный.

1-й класа буде тягнена дня 13. II. лишь с. р. въ тôй цѣли пересылаю я **правдивій оригинальні льосы** за приславьемъ належитости або наклатою.

¼ льосу 1 класы коштує	2 зр.	48 кр.	
½ „ „ „	4 „	95 „	
1/1 „ „ „	9 „	90 „	

(включно съ належитостею державно-стемпельною)

Плянъ, якъ такожь урядовій листы выгранихъ пересылаются швидко.

Louis Königsdorf,

Obereinnehm. / der Braunschw. Landes-Lotterie

Braunschweig, Gaussstr. 29.

2—6

ТРІЄСТЕНЬСКА
ВЫСТАВОВА ЛЬОТЕРІЯ.

1000 выграныхъ въ варт. 213.550 гульд.

Перша головна выграна въ зол. або готовыми зр. 50.000 а. в.
Друга головна выграна въ зол. або готовыми зр. 20.000 а. в.

Дальше всякі выгранй по гульденôвъ **10.000**, дальше по гульденôвъ **5.000, 3.000, 1.000, 500, 300, 200, 100, 50** и **25**.

Кождый льосъ лишь 50 крейцарѣвъ.

Льосы можна набути въ кождôй конторѣ вымѣны, ц. к. трафикахъ тютюну, въ колекціяхъ льотерійныхъ и т. д. и т. д. австр. уг. монархіи — и при **ôтдѣлѣ льотерійнôмъ** *Тріестеньскои выставы* (Piazza Grande Nr. 2) въ ТРІЄСТѢ, где такожь мають удавати ся всѣ тѣ особы, котрі хотять занятися продажею тыхъ льосôвъ.

Ціѣ выключно

корол. уряснка

Екстрактъ Орѣховый

до фарбованя синого волоса

найлучшои перфумерія

А. Мачускій

во Вѣдни, Kärtnerstrasse, 26.

Ц. к. выключно упривил. средство тое до *фарбованя волоса*, надаюче сивому *волосю* тревалу барву *чорну, брунатну* або *блонд*, вытворенье лишь зъ субстанціи рослинной, т. є. зъ лупины зелеными орѣхôвъ, не єсть при тôмъ ні крыхты шкôдным ані здоровлю, ані волосю, и фарбує волосъ въ протягу **15 минутъ** хорошо и тревало на чорно, брунатно або бльондъ, такъ що навѣть при умываню фарба не сходить.

1 флякон екстракту орѣхового плынкого	зр. 2—
1 пуделочко съ 6 пробными фл.	„ 3·50
1 флякон орѣхового молока на ôтрôбетъ волосся	„ 1—
1 слоикъ орѣховои помады для нафарбованя волосся	„ 2—
1 фляк. орѣховои олиды для тои цѣли, якъ высше	„ 2—
½ фл. орѣховои олиды ditto	„ 1—

Въ правдивôмъ гатунку набути можна

въ парфумеріи Мачуского

Въ Вѣдни, Kärtnerstrasse, 26.

Во Львовѣ у Зиг. Рутера, аптекаря, такожь у купцѣвъ: Камила Стоцковского, Мартина Миллера и Люси Седляка. (15—?)

Мимо пôдвысшеного цла

на скôлько запасы выстануть — поручає торговля

КАРОЛЯ БАЛЛАБАНА

во Львовѣ

Гербаты Конго ½ кил. зр.	2·—	½ к. Куба	—·88
„ родинной „ „	3·—	„ „ „ бôльшои	—·92
„ Melang de Moskau „	4·—	„ „ Цейльонъ дрôб.	—·96
„ Emperial „	5·—	„ „ „ грубозерн.	1·—
„ найлуч. высѣвкôвъ „	1·70	„ „ „ найлучшои	1·04
Кавы, на скôлько запасы выстануть найдешевше.		„ „ Перловои	1·04
½ кильо Сантосъ	—·68	„ „ Мока	1·—
„ „ Гутамаля	—·72	„ „ Явы золотои	1·04
„ „ Лягуайра	—·84		

Свѣчки церковні чисто стеариновѣ безъ жадного суррогату 500 грамôвъ або ½ кильо — за 50 кильо зр. **52**.

(5—?)

Подаю до загальнои вѣдомости, що на сегорôчнôмъ торзѣ головнôмъ въ **Улашкôвцяхъ**, розпродавати буду по цѣнахъ найумѣреннѣйшихъ всякі товары

ЗОЛОТА И СЕРЕБРА

такожь хиньского серебра и бронзу

а особенно поручаю **церковні** приряды и употребленя, якъ: *чаши, монстранціи, всеночники, кадилницѣ, кресты* ручні и престоловѣ, *лѣхтарѣ, паликандры* (науки люстры) прекрасной роботы и всякого рода коралѣ правдивѣ-прекрасні.

На **Евангелія** въ найбôльшôмъ форматѣ, въ чудесной оправѣ и виростъ зъ Кіева ôтъ собора св. Лавры спровадженѣ, особенно звертаю увагу Высокопочт. Священикôвъ и громадъ и єсьмь въ состояню всякі обсталюнки въ тôмъ взглядѣ въ найкоротшôмъ часѣ усовершити.

Черновцѣ на Буковинѣ 1 (13) червня 1882.

2—2 *Алексея Канчуцкого, вдова.*

Любовь

УБОГОГО МОЛОДЦЯ,

повѣсть Октава Фейлета, зъ француского. Цѣна 1 зр. 20 кр., съ пересылкою 1 зр. 40 кр.

Достати можна въ администраціи „Дѣла" або въ книгарни Ставропигійскôй.

„ВЪ ОБОРОНѢ ЧЕСТИ",

повѣсть Г. Раймунда въ трехъ частяхъ. Цѣна 2 зр. 50 кр., съ пересылкою 2 зр. 70 кр. (Повѣсть тая стоитъ въ оригиналѣ нѣмецкôмъ 8 зр. 40 кр.)

Достати можна въ администраціи „Дѣла" або въ книгарни Ставропигійскôй.

„МЕРТВІ ДУШѢ",

повѣсть Миколая Гоголя съ портретомъ автора и „Словомъ ôтъ Выдавництва" (278 сторôнъ великои 8-ки).

Цѣна 1 зр. 80 кр.; съ пересылкою почтовою 2 зр.

Достати можна въ администраціи „Дѣла" и въ книгарни Ставропигійскôй.

ФАБРИКА ДЗВОНОВЪ

Ивана и сына Антонія Серафинъ

въ Калуши (*почта и стація желѣзницѣ*),

надѣлена срѣбнымъ медалемъ заслуги и листомъ похвальнымъ на выставѣ рôльничôй, якъ такожь признаньемъ на выставѣ тов. им. Качковского въ Коломыѣ (якъ се посвѣдчали и часописи), посѣдає на складѣ **готові дзвоны** и выробляє якъ найскорше пôдъ приступными условіями **дзвоны всѣлякои ваги и объему**, ручаючи за *тревалôсть матеріялу и гармонійный звукъ*.

Впреп. и Всеч. оо. приходникôвъ упрашаютъ о ласкаві замовленя, котрі выповняютъ **якъ найточнѣйше**

съ глубокимъ поважаньемъ

(6—12) *Иванъ и сынъ Антоній Серафинъ.*

ДЛЯ ДОМУ

єсть машина до шитя въ кождôмъ случаю найпильнѣйшою и найпожиточнѣйшою помôчницею, если єсть простою въ застосованю, тревалою и для кождои родамскихъ строѣвъ, выробу плащѣвъ, горсетôвъ и парасолѣвъ. Найлучше промовляє въ ихъ користь той фактъ, що мин. року спродано ихъ бôльше якъ пôвъ миліона штукъ. Оригинальні машины Сингера продаются за повною порукою при малôмъ задатку безъ пôдвысшеня цѣны на тыждневі сплаты по **1** зр. и удѣляєся основнои науки. Щобы запобѣгчи помылкамъ съ машинами, продаваными пôдъ назвою Сингера, то треба уважати, що оригинальні машины суть заосмотрені повною фирмою **„The Singer Manufacturing Co."** на луку машины, а надто мають фирмову марку на горѣшнôй части стôлця. Для кравцѣвъ, шевцѣвъ, сѣдлярѣвъ, капелюшникôвъ, интролигаторôвъ, фабрикантôвъ мѣхôвъ и т. д. суть спеціяльні машины до шитя Singer-a Co.

The Singer Manufacturing Company New-York.

(7—?) **Во Львовѣ, Пляцъ Галицкій ч. 3.**

Выдавець и отвѣчальный редакторъ: **Володимиръ Барвѣньский.**

Зъ друкарнѣ Тов. им. Шевченка, пôдъ зар. К. Беднарского.